

evangélikus

81. évfolyam, 23. szám
2016. június 12.

élet

Isten kegyelméből lettem muzsikusk

Interjú a Kossuth-díjas
Tillai Auréllal 31. oldal

500 NAP IMÁDSÁG REFORMÁCIÓÉRT

„Ha segítségül hívtok, és állhatatosan imádkoztok hozzám, akkor meghallgatlak benneteket.”
(Jer 29,12)

Luther Márton szenvedélyes imádkozó volt. Az Isten által elindított reformáció nagy munkáját másképpen nem tudta volna elvégezni. A Szentlélek tanította, vezette, erősítette.

Új reformációra van szüksége a ma egyházának. Sokan eltávolodtak Istentől, a hittől, a bibliai értékrendtől. Ma is minden megváltásért kiált a családban, az egyházban, a világban.

Kérjük egyházunk népét, hogy imádságaikkal kapcsolódjanak be az „500 nap imádság az egyházért” mozgalomba, amely 2016. június 18-tól 2017. október 31-ig tart.

Valljuk meg vétkeinket, mulasztásainkat, könyörögjünk bűnbocsánatért, megújulásért, új reformációért, adjunk hálát a kegyelemért, a keresztségért, a feltámadás erejéért, a Szentlélek munkájáért, dicsőítsük és magasztaljuk Istent a teremtésért, a megváltásért és az üdvösségért.

Imádkozzunk családjainkért, gyülekezetünkért, egyházunkért, népünkért, Európáért és az egész világért!

Tegyük ezt egyénileg, közösségben, istentiszteleteinken, egyházi rendezvényeinken. Ahol eddig nem volt, alakítsunk imaköröket! Olvassunk az imádkozással kapcsolatos kiadványokat, például a *Ma így imádkozzatok!*, illetve *Imádkozzunk együtt Lutherral – ma is* című köteteket (fordította dr. Hafenscher Károly), Fabiny Tamás *Ajtórénsnyi zsoltár*, Ordass Lajos *Nem tudok imádkozni*, Ole Hallesby *Az imádságról* című könyvét.

Az ötszáz napos időszak alatt havonta imakörlevelet teszünk közzé.

„Falaidra, Jeruzsálem, öröket állítottam. Soha ne hallgassanak, se nappal, se éjjel! Ti, akik az Urat emlékeztetitek, ne legyetek némák!”
(Ézs 62,6)

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ EVANGELIZÁCIÓS
ÉS MISSZIÓI BIZOTTSÁGA

Felhívásunkat a Szlovákiai Evangélikus Egyház 1936 óta működő imamozgalmának ötlete alapján fogalmaztuk meg.

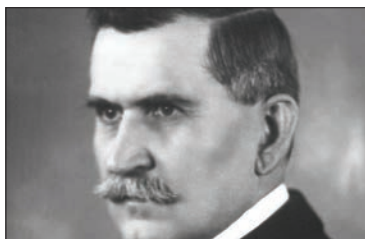
Mi értelme van a konfirmációnak?

Egyházunk szokása szerint a gyermekeket tizenkét éves korban hívjuk konfirmálni. Elég érettek vagyunk-e ehhez a döntéshez tizenkét évesen? Jó-e az, hogy az egyházban

ilyen fiatalon már felnőttnek tekintik a megkonfirmáltakat, és lehetővé teszik számukra az úrvacsoravételt?

Aki makacs szeretettel szolgált

Raffay Sándor (Cegléd, 1866. június 12. – Budapest, 1947. november 4.) három évig volt lelkész Tápiószentmártonban, tizenkét éven át oktatót a pozsonyi teológiai akadémián előbb

mint rendkívüli tanár, majd az *Újszövetség* és az elméleti teológia rendes tanára, harminchét éven át volt pásztor a pesti egyház Deák téri gyülekezetének, mellette huszónhét éven át püspöke a bányai egyházkerületnek – együttesen ötvenöt esztendő tölve el az egyház szolgálatában.

Keresztény színház?

Európában nincs olyan találkozó, amelyen csak keresztény színházak darabjait vagy bibliai témájú előadásokat mutatnának be. Óhatatlanul felvetődik tehát a kérdés: véletlen

ez? Szükség van egyáltalán keresztény témájú előadások összegyűjtésére? Hiszen *Az ember tragédiája* vagy Dante *Isteni színjátéka* „hivatalosan” nem keresztény mű, mégis, ki merné azt mondani, hogy ezekben az alkotásokban nem az emberi lét értékeivel foglalkoznak?

Jesus!

Előrebocsátom, meg sem kísérek választ adni az alábbiakban felvetendő kérdésre. Már csak azért se, mert ez idáig magát a kérdést sem sikerült egzakt módon megfogalmaznom. Mindenestre őszinte irigységgel olvastam egyházunk internetes honlapján a Luther-rózsa újragondolására biztató felhívást. Úgy vélem, már a magazinunk 20–21. oldalára válogatott néhány felvétel is híven tükrözi, hogy mennyi ötletre, mennyi kreatív megoldásra inspirálta egyházunk több tucat hívét a pénzdíjas pályázat. Készültek Luther-rózsák fűből-fából, színes cukorkákból, sőt készült (sült) Luther-pizza és természetesen Luther-rózsát formázó torta is.

Lehetne persze kérdés az is, hogy mit szólna a reformátor ezekhez a sült (vagy sületlen) „parafázisokhoz”, de szabad legyen feltételeznem, hogy ha Luther Márton a munkafolyamatokról készült felvételeket is láthatná, mosolyogva „visszaforogna koporsójában”. Mert igazából talán nem is az elkészült művek díjazandók, hanem a folyamat, a – számos esetben kisebb-nagyobb közösségeket megmozgató, formáló – munka. És ne feledjük, hogy a cél egy reformátori jelkép (közvetve az idestova fél évezrede elindult folyamat) „éltetése”, jó értelemben vett reklámozása volt.

De vajon bármely technikával, bármilyen formában örvendetes az emlékez(t)és?

Amikor egy matematikus ismerősöm Albert néven hívta magához kutyusát, majd – látva csodálkozásomat – hozzátette, hogy „Albert teljes neve: Albert Einstein”, rögtön eszembe jutott Jesusus, az eredetileg Jessica névre hallgató macska. A szóban forgó háziállat kertés házból került két hónapos korában jelenlegi (evangélikus) gazdájához, egy panellakás erkélyére. Azzal az aprósággal azonban nem volt tisztában, hogy ez az erkély a ház hetedik emeletén van. Talán nem is tudatosult volna benne, ha gazdája nem veszi egyszer észre, hogy a cica az erkélykorlát peremén egyensúlyoz. A gazdi „Jesusom!” kiáltása azonban kibillentette egyensúlyából... Értem én, hogyne érteném, hogy a hétemeletnyi zuhanás túlélését a gazdi isteni csodának tartja, s hogy ennek emlékére keresztelte át az időközben tizedik életévében járó házi macskát Jesszusra, de mégis...

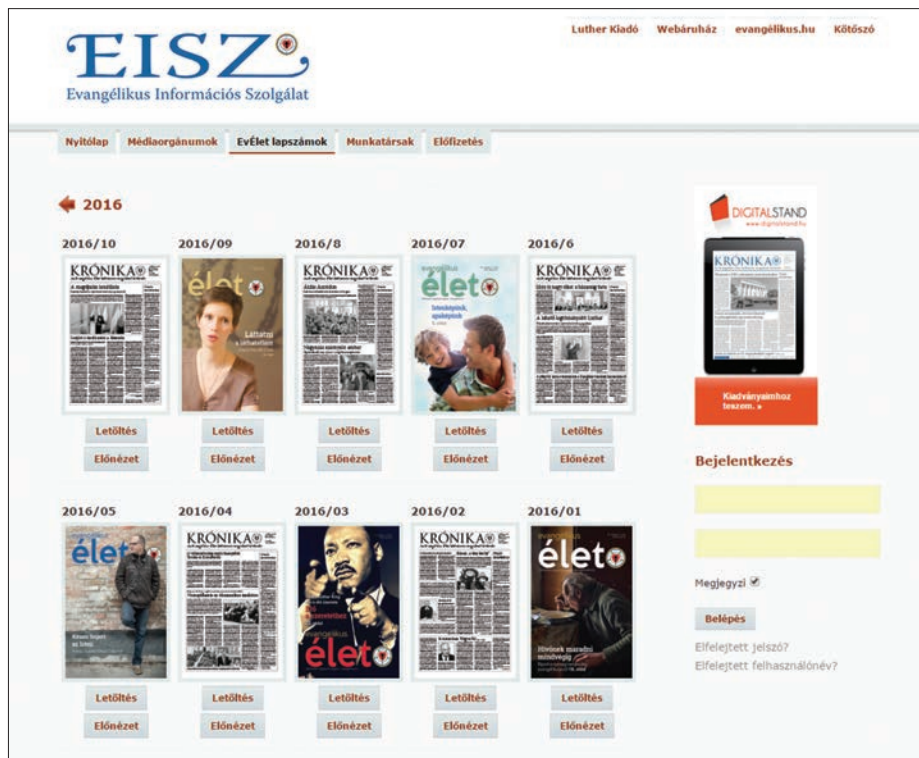
Jézus Krisztus nevében nem nyilatkozhatok, ám tényleg nem tudom, engem boldoggá tenne-e, ha egy kései utódom „Karcsi!” kiáltással szólítaná magához szeretett magyar vizsláját, hogy aztán a közelében állóknak bizalmasan elárulja, a neve valójában:

T. PINTÉR KÁROLY

Isten kegyelméből lettem muzsikos – interjú Tillai Auréllal

Magyarország köztársasági elnöke nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából Kossuth-díjat adományozott Tillai Aurél Liszt Ferenc-díjas karnagy, zeneszerző, érdekes művész, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Zeneművészeti Intézetének professor emeritusa részére. Egyházi berkekben köztudott, hogy Tillai Aurél hitét gyakorló evangélikus. Ezek után nem volt kérdés, hogy felkeressük őt pécsi otthonában, hogy elbeszéljessünk életről, zenéről...

Tizenegy évfolyamnyi EvÉlet az interneten. Hetilapunk 2005–2015 között megjelent összes száma felkerült – letölthető PDF-formátumban – az evangelikuselet.hu honlapra. Az ez évi lapszámok két hónapos késleltetéssel érhetők el. A megújult oldalon, illetve az Evangélikus Információs Szolgálat újonnan indult honlapján (eisz.lutheran.hu; feltétlenül www nélkül, különben nem jelenik meg az oldal!) olvasóink megtalálják az evangélikus médiamunkával kapcsolatos legfontosabb információkat is.

Legyen mindenki a múzeumban!

Az Evangélikus Országos Múzeum új állandó kiállításához olyan, régi és újabb vagy legújabb fotókat gyűjtünk, amelyeken keresztelő, konfirmáció, esküvő, temetés, lelkész- vagy templomszentelés, iktatás, elsősorban maga a szertartás, de akár az öröm- vagy gyászünnepre összegyűlt család vagy gyülekezet csoportképe látható. Külön köszönet, ha a képek jó felbontásban (minimum 300 dpi) és adatolva (kik, hol, mikor, mi) érkeznek. Videóknak is örülünk! Minden felmerülő kérdésre igyekszünk válaszolni. A küldeményeket ide kérjük küldeni: eom@lutheran.hu. Ha papíralapú fotókat küldenének (cím: 1052 Budapest, Deák tér 4.), azokat kérés szerint visszaküldjük. A borítékban ne felejtsek el elérhetőségeiket közölni. Határidő: 2016. július 31.

Beszélgetés Szent Mártonról. Június 16-án, csütörtökön 19 órakor a Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium aulájában (Budakeszi, Széchenyi u. 141.) *Szent és példakép* címmel Szent Mártonról tart kerekasztal-beszélgetést a Protestáns Kör, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége és a Széchenyi Baráti Kör. Résztvevők: a magyarországi evangélikus, görögkatolikus, református és római katolikus egyház egy-egy vezetője. A beszélgetés moderátora dr. Lackner Pál, az evangélikus püspöki tanács titkára.

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Oratio œcumenica

Szerető mennyei Atyánk! Imádkozunk egyházadért, amely ebben a világban mindig kegyelemre szoruló bűnösök közössége marad. Óvj meg a büszkeség és az önhitség kísértésétől, nehogy elfeledjük: csak Krisztusban lehet minden reményünk. Könyörgünk, hogy gyülekezeteinket mindig a rólad tanúszkodó szeretet, a befogadó közösség és a tisztán hirdetett ige jellemezze. Kegyelmedbe ajánljuk mindazokat, akik valamilyen szolgálattal építik egyházadat. Adj bölcsességet előjáróinknak, hogy mindig az előtted való számadás felelősségével töltsék be hivatásukat.

Urunk, imádkozunk hazánkért is. Te látod országunk örömeit és nehézségeit. Te látod a bővelkedőket és a szűkölködőket, látod a becületeseket és az ügyeskedőket, látod a békesség munkálóit és rombolóit is. Urunk, add, hogy rád bizzuk az ítélet feladatát, és ne mi akarjunk mások felett pálcát törni. Kérünk, te adj megtérést népünknek.

Urunk, imádkozunk a világért is. Adj, kérünk, együtt érző szívet, hogy meginduljunk a bajbajutottakon, és tudjuk őket imádságainkban hordozni.

Urunk, imádkozunk azokért az elesettekért, akik itt vannak körülöttünk egy karnyújtásnyira. Te légy a szomorú vigasztalása, a betegek gyógyítója, az elesettek támasza és a gyászolók reménye. Emlékeztess őket ma is, hogy Krisztus velünk van minden napon a világ végezetéig. Indíts minket hozzájuk, hogy lehetőségeink szerint szolgáljunk feléjük, és tevékenyen mutathassuk be a te jóságodat.

Urunk, imádkozunk a családokért is. Erősítsd meg a házastársak hűségét, és újítsd meg szeretetüket. Légy az egyedül maradt szülőkkel is, és óvd a fiatalokat is, hogy el ne vesszenek az élet sűrűjében, hanem minél hamarabb rátalálhassanak Megváltójukra.

Urunk, köszönjük, hogy meghallgatsz könyörgéseinket! Kérünk, vezess minket továbbra is Szentlelked által a hitben, hogy egykor majd megérkezhessünk hozzád, örök országodba. Ámen.

Mi értelme van a konfirmációnak?

Egyházunk szokása szerint a gyermekeket tizenkét éves korban hívjuk konfirmálni. Ez a latin eredetű szó megerősítést jelent: annak tudatos vállalását, ami a keresztségben történt velünk. Egykor szüleink és keresztszüleink döntése alapján részesültünk a keresztségben, a konfirmációval viszont azt fejezzük ki, hogy

mélnek a fiataloktól, míg mások szerint még a kamaszkor előtt kell lerakni bennük az alapokat.

Kérdések, érvek bőségesen vannak e témában. S lelkesként személyes tapasztalataink is.

Pár hónapja az ifjúsági órán a konfirmáció volt a téma. Az apropót az adta, hogy készültünk egyik ifisünk keresztelőjére,

„Komolyan gondoltuk a válaszokat” – mondta az a fiú, aki, jól emlékszem, igen-csak komolytalannak látszott akkoriban. „Jó, hogy nagyapa még ott lehetett a konfirmációmon” – említette egy másik fiatal. „Eszembe jut mindig a konfirmációs ígém, amikor egy bizonyos helyzetbe kerülök” – idézte fel az egyik lány. Időről időre ott térdelnek ők is – családtagjaikkal vagy nélkü-

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

megismertük egyházunk alapvető tanítását, és saját elhatározásunkból is Isten gyermekei akarunk lenni.

Elég érettek vagyunk-e ehhez a döntéshez tizenkét évesen? Jó-e az, hogy az egyházban ilyen fiatalon már felnőttnek tekintik a megkonfirmáltakat, és lehetővé teszik számukra az úrvacsoravételt?

Vannak felekezetek, amelyekben már a keresztségnél feltétel a személyes megtérés. Vannak evangélikus gyülekezetek, amelyekben emelik a konfirmációs életkort, mert nagyobb elkötelezettséget re-

amely – ha nem gyermekkorban történik – konfirmáció is egyben. A jelenlévőktől azt kértem, hogy gondoljanak vissza az egy-két, esetleg több éve történt konfirmációjukra, s egy kis papírra írják le azt, ami eszükbe jut. Mi az, ami jó volt a konfirmációban?

Meglepődtem, mennyi minden rákerült a fontos emlékek listájára. A tőserdei táborigények, az ajándékba kapott Szentírás, az áldó ige, a szülőktől való bocsánatkérés, a Bibliára tett kézzel elmondott vallástétel, az első úrvacsora, a közösséghez tartozás...

lük – az úrvacsorai oltárnál. Olvassák az *Útmutatót*, amelynek igéi olykor biztatást adnak számukra, máskor kérdéseket vetnek fel bennük. S lelkesen támogatják keresztelőre – s egyben konfirmációra – készülő, tizenöt éves társukat... Persze vannak, akik – ahogy egyesek mondják – „lekonfirmálnak”, és eltűnnek a gyülekezetünkéből. Azért, mert tizenkét évesen nem voltak elég érettek? Nem tudom. De azt tudom, hogy azokért, akiknek az életében Isten a konfirmáció kapcsán elindított valamit, hálásak lehetünk!

• HULEJ ENIKŐ

Szentháromság ünnepe után 3. vasárnap – Ez 18,20–32

Válaszd hát az életet!

Minden normálisan gondolkodó ember szeret élni. Ragaszkodik az élethez, belekapaszkodik az utolsó szalmaszálba is, hogy az életét megmentse. Érezzük ebből az igéből is, hogy itt Isten örök életre megmentő szeretetéről van szó, nem arról, hogy sosem halunk meg! Jézus az elveszettekről szóló példázataiban azt hangsúlyozza, hogy az Atya senkit sem akar elveszíteni, hanem mindenkit megkeres, mindenkit felkarol, és megadja a lehetőséget, hogy az illető az életet válassza.

Isten már évezredekkel ezelőtt tudtára adta kiválasztott népének, hogy lehetősége van az ő útján való járással az örök élet elnyerésére, de ennek figyelmen kívül hagyásával az örök halál lesz részük. Számptalan esetben úgy szólalnak meg a próféták, hogy figyelmeztetik a népet: ha meg nem tértek, nem nyertek el Isten országát!

Érezni lehet ebből az igéből az évezredekben áthúzódó gondolkodásmódot: „Nekünk már úgyis mindegy! Mi már el vagyunk könyvelve bűnösöknek, elődeink vétkei miatt nem megyünk semmire!”

VASZILIU KANDINSZKI: AZ ÚTOLSÓ ÍTÉLET

Nagyon fontos tudnunk, hogy Isten minden embert egyenként megvizsgál, és mindenkinek a maga hitéről és cselekedeteiről kell számot adnia az ítélet napján.

Bizony igen sok tragikus sorsot láthatunk a világban. Ha a múltban úgy „alapozták meg” a dédszülők és a nagyszülők a mostani generációk sorsát, hogy felelőtlenül, ivászáttal, a vagyon elherdálásával, a lányok kihasználásával, házassági hűtlenséggel élték napjait, akkor ez kerékbe törte a családok fejlődését. Az a szomorú, ha a mai ember ebbe belenyugszik, elfogadja, hogy ez a sors adatott neki, és nem veszi észre az életre felajánlott utat! Még borzasztóbb, ha saját felelőtlenségével még tovább tetézi az ősök bűneit!

A mai ige viszont egyértelműen arra biztat: Meg lehet újulni szívünkben és lelkünkben! Hátat lehet fordítani az elmúlt idők

bűneinek! Felcsillan a remény! „Van még számomra is bocsánat, / Van Jézusom, ő az enyém” – énekeltük boldogan, reménykedve.

A másik jelenség még veszélyesebb lehet. Ahol a múltban minden rendben volt, sem a házasságban, sem a vagyonban, sem a gyermekek becsületében nem volt hiba, ott elkezdődik egy „szabad” élet. Ez a mai kor „mert megérdemlem” címkéjű, felelőtlenébe torkolló szabadsága. Senkit nem védhet meg a nagymama hite és becsülete, ha ő maga nem vigyáz ezekre a dolgokra.

Vizsont ott van a csodálatos örömhír: ezer nemzedéken keresztül irgalmasan bánik az Úr azokkal, akik szeretik őt! Menynyivel hatalmasabb ez a három-négyszáz nemzedéken keresztül érezhető büntetésnél!

Mi az Isten igazsága? Isten igazsága messze felülmúlja a mi igazságunkat. Mi szeretünk másokat megleckéztetni, büntetni, bennük a szálkát is észrevenni, míg a magunk bűneit nem vesszük annyira komolyan. Isten képes elfelejteni minden bűnt és

vétket, és a háta mögé veti őket, ha kegyelméből így látja jónak. Isten igazsága az, hogy nem vétkeink szerint bánik velünk, hanem Jézus Krisztus érdeméért, ingyen, kegyelemből megbocsát. Üdvösségünk, vagyis örök életünk elnyerése nem a saját cselekedeteinktől vagy akaratunktól, hanem Isten kegyelmétől függ.

A legtöbben csak eddig a kérdésig jutnak el: „Miért büntet Isten engem ennyire? Én sem vagyok bűnösebb másnál! Sőt! Sokkal jobb sorsot érdemelnék!” Az ilyen embert nem feltétlenül vigasztalja ez az énekvers: „Ha sújt, akkor is szeret, / Így próbálja hitedet.” (EÉ 263) Vizsont azt a kérdést nem teszik fel: megérdemeljük egyáltalán Isten naponként megújuló kegyelmét? És Isten csak szórja, árasztja ránk ezt a kegyelmet!

„Hiába beszél nekik az ember?” Gyerekkorunkban – de néha még most is – édesanyánk félig tréfásan, de tulajdonképpen komolyan gondolva figyelmeztetett és tanított minket olyan dolgokra, amelyeket jó volt megszívlelnünk. Éreztette velünk, hogy jobban járunk, ha hallgatunk rá. Felnőtt fejjel már belátjuk, hogy igaza volt.

Isten szava prófétákon, igehirdetőkön, nagymamákon, édesanyákon és édesapákon keresztül ma is azért szól hozzánk, hogy életünk megeremje a százszoros termést. Megfordulhat a nemzedékeken át tartó büntetésáradat egy Istennek tetsző, hozzá megtérő ember életén keresztül! Csak a Krisztusban való élet eredménye az, ha így tudunk énekelni: „Az élet nékem Krisztus, / A halál nyereség. / Ez az én reménységem: / Kezdeté lesz a vég.” (EÉ 504)

● KOSKAI ERZSÉBET

Imádkozzunk! *Mennyei Atyánk! Köszönjük örökké megújuló kegyelmedet és végtelen szeretetedet. Add, hogy hallgassunk szavadra, és veled éljünk örökké Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.*

A kiállított tárgy nem eladó...

Interjú az Evangélikus Országos Múzeum igazgatójával

Minden év kora nyarán tízezreket mozgat meg országszerte a múzeumok majálisa, majd a múzeumok éjszakája júniusban. De vajon milyen háttérmunka folyik ezekben az intézményekben, és milyen helyzetben vannak az egyházi gyűjtemények? Dr. Harmati Béla László múzeumigazgatót kérdeztük.

Az Egyházi Muzeológusok Egyesületének (EME) célja a magyarországi és határon túli egyházi és világi múzeumokban dolgozók szakmai együttműködésének elősegítése, a tudományos és a gyűjtőköri munka támogatása, valamint az egyházi múzeumok érdekképviselete. Az egyesület a közelmúltban rendkívüli tisztújító közgyűlésén harmadszor választotta elnökévé dr. Harmati Béla Lászlót, az Evangélikus Országos Múzeum igazgatóját.

– Az EME 2006 novemberében itt, a Deák téren alakult meg az ön kezdeményezésére. Miért érezte szükségét e szakmai egyesület létrehozásának?

– Az egyházak Magyarországon a nemzeti kulturális örökség jelentős részét őrzik, az egyházi gyűjteményekben azonban kevés szakember dolgozik. Miután az egyházak fő tevékenysége nem a muzeális értékek őrzése, hanem a lelki szolgálat, a misszió meg a diakónia, csak mind-

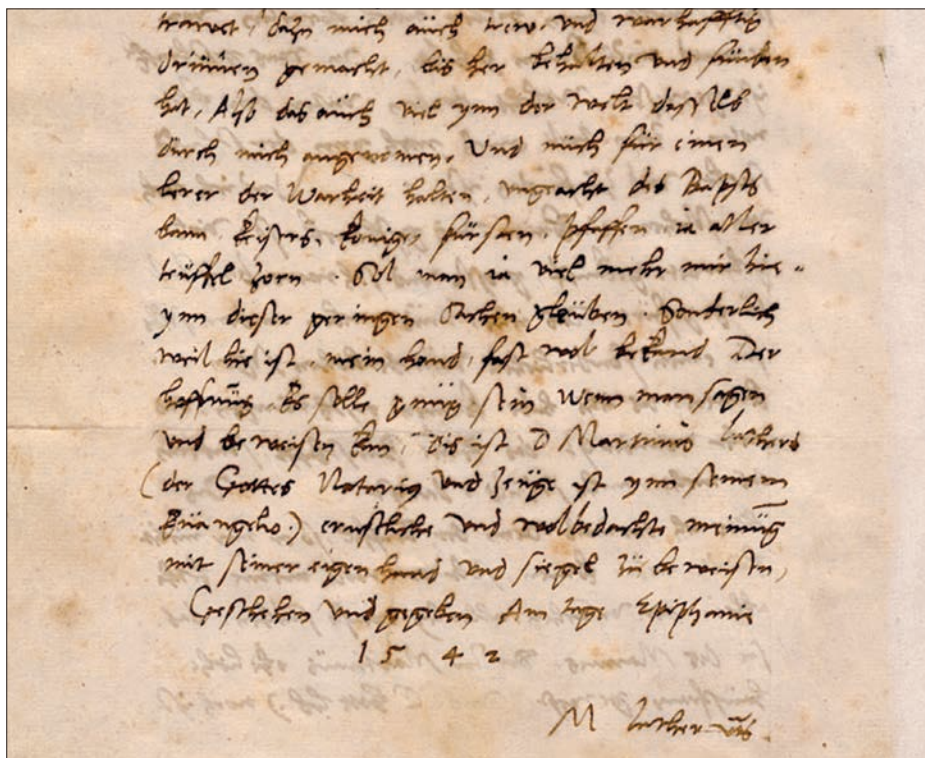
ezek után jönnek a gyűjtemények. Az általuk őrzött legtöbb műtárgyra az egyházak nem úgy tekintenek, mint műalkotásra, hanem mint a liturgiában mindennap használatos eszközre. A gyűjtemények néhány muzeológusa pedig nem érthet egy-

Az általuk őrzött legtöbb műtárgyra az egyházak nem úgy tekintenek, mint műalkotásra, hanem mint a liturgiában mindennap használatos eszközre.

szerre mindenhez, a textilektől az oltárképeken át a könyvekig és az ötvöstárgyakig. Ezért is láttuk érdekesnek tíz évvel ezelőtt, hogy az egyházi gyűjtemények – egyéni tagsággal – egyesületet alapítsanak. Ez nemcsak egymás jobb megismeré-

sét teszi ugyanis lehetővé, hanem egyfajta szakmai továbbképzésre is lehetőséget ad. A kezdeti tizennégy fős tagság mára ötvenhat főre gyarapodott. S nemcsak a mai határokon belül, hanem a történelmi Magyarország területén dolgozó szakemberek is kérték már a felvételüket. Örömteli az is, hogy egy másfajta határt is sikerült átlépnünk: az egyéni tagság arra is lehetőséget nyújt, hogy a világi gyűjteményekben dolgozó szakemberek is bekapcsolódjanak a munkánkba, csakúgy, mint a restaurátor- és a könyvtárosszakma több jeles képviselője. Munkánkat a minisztérium is támogatja anyagilag, ami konferenciák rendezését, kiadványok megjelentetését teszi lehetővé.

– Az egyházi múzeumokban több száz éves kincseket őriznek. De vajon kerülnek-e be új műtárgyak is a gyűjteményekbe? Akár padlások mélyén, hagyatékokban találnak-e értékekre? Múzeumunkban találkozhatunk-e mostanában fellelt „leletekkel”? ►

Részlet Luther végrendeletének utolsó oldaláról a reformátor aláírásával (1542)

– A gyűjtés módja felekezettől függő. Nálunk a tárgyak adományként, hagyatékából érkeznek, vagy a műtárgypiacról vásárolunk. Kortárs alkotásokra is figyelünk, és személyes kutatást is folytatunk: járjuk az országot, keressük a „kallódó kincseket”. Előfordul, hogy csak letétbe kapjuk meg a tárgyat; ilyen esetben restauráljuk, és a kiállítás után visszadjuk az adott gyűlekezetnek. A most készülő új, állandó kiállításunk díszé egyik olyan új vásárlásunk lesz, amelyre nagyon büszkék vagyunk: egy papírra festett, valószínűleg iskolából származó kép, amely az Őszövetség néhány fontos jelenetét ábrázolja, mintegy elbeszélve a történetet. Ez az úgynevezett tanítókép Ágfalváról került elő, egy magángyűjtőtől sikerült megvásárolnunk.

– Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Luther Márton eredeti végrendelete – olvasóink bizonyára tudják – egyházunk tulajdonában van. Hozzánk kerülésének történetét talán érdemes felidézni – úgy is mint az ökumené egyik szép megnyilvánulását.

– Luther Márton végrendelete valóban egyházunk „hívószava” a kül- és belföldi látogatók felé. Egy katolikus gyűjtő, báró Jankovich Miklós 1804. február 7-én árverésen vásárolta meg Helmstedt városában negyven aranyért. Jankovich magyar arisztokrata családból származott, kora neves műgyűjtőjeként ismerték. Be-

cses darabként őrizte a végrendeletet, majd amikor hatalmas kollekciónak eladása mellett döntött, a végrendeletet kivette, és hagyatéki úton a Magyarországi Evangélikus Egyháznak adományozta. A féltve őrzött dokumentumot a mai kor igényei szerint, interaktív, a 21. századhoz méltó módon fogjuk a közönség elé tárni állandó kiállításunkon.

– Nem tettek még rá vételi ajánlatot, akár Németországból?

– De bizony többször is. A második világháború idején pedig a német birodalom akarta visszaszerezni a becses darabot, de elődeink nem adták, maradt egyházunk tulajdonában. Büszkék vagyunk, hogy a miénk lehet. Jövőre egyébként ideiglenesen – egyházunk engedélyével – Wittenbergben, az ottani jubileumi reformációi kiállításon lesz látható. Ez a végrendelet, amely köré az új állandó kiállításunk is épül, azért is különösen érdekes, mert Luther Márton a saját vagyonáról is nyilatkozik benne. Ráadásul a kor szokásával ellentétben feleségét, Bóra Katalint teszi meg örökösévé – ezzel egyfajta példát is mutatva. A családi vagyont ugyanis akkoriban általában a gyerekek örökölték, Luther azonban Katalin asszonyt teszi meg vagyona kezelőjévé azaz, hogy majd ő gondoskodjon a gyerekekről, nem pedig fordítva.

– 2017-hez, a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójához közeledve nyilván már nagy a készülődés. Mit vár a jövő évtől?

– Az egyház legfontosabb küldetése az evangélium hirdetése. Ha ezt a célt szem előtt tartjuk, akkor méltó lesz a jövő évi ünneplés. Az ötszázadik évforduló nagyon fontos dátum, de előtte és utána is vannak napok, hónapok... Az evangélikus múzeum egyfajta „ablaka” az egyháznak a külvilág felé. A mi feladatunk az, hogy az ezeréves magyar kereszténységet és az ötszáz éves reformációt, a hirdetett, örök üzenetet, amely nem változott kétezer év óta, mutassuk be a legmegfelelőbb módon az állandóan változó mai világban. A háttérmunkák gőzerő-

A múzeum új állandó kiállítása – Potzner Ádám látványtervei (2015)

FOTO: FELEDY ZSUSANNA

Papírra festett, úgynevezett tanítókép Ágfalváról (1857)

vel folynak a múzeum újrainítására készülve. (Az Evangélikus Országos Múzeum ez év őszén nyílik meg újra a budapesti Deák téri *Insula Lutherana* korszerűsített, kibővült épületében. – S.-K. D.)

– A népszerű rendezvények, amelyeken a múzeumok nem „hagyományos

módon” mutatkoznak be, mindig sikeresek. De a hétköznapokban milyen igényeknek kell megfelelniük a gyűjteményeknek?

– Mi is végeztünk kutatásokat erre nézve, ezek eredményeképpen javasolhattuk, hogy bővítsék ki a múzeum területét. Ész-

revettük ugyanis, hogy önmagában az állandó kiállítás nem elég, szükség van időszakos tárlatokra, illetve rendezvények, konferenciák tartására alkalmas közösségi terekre is. Állandó kiállításunk anyagát, mint már említettem, modern hangnemben kívánjuk bemutatni a felnőtteknek, de lehetőséget szeretnénk kínálni a gyerekeknek is. A magyarokat és a külföldieket egyaránt szeretettel látjuk. A mai digitális technológia lehetőséget ad olyan kiállításvezető elkészítésére, amely meditatív módon segíti a tájékozódást, vagy éppen a történelem iránt érdeklődőknek ad pluszinformációkat. Természetesen az iskolák – nem csak az evangélikusok, hanem az egyéb egyházi és a világi intézmények is – kiemelt jelentőséggel bírnak számunkra. Bízunk abban, hogy a Belváros kellős közepén, a turistacélpont Deák téren sokakat elérünk az itt megfordulók közül. Talán az új, feliratos spalettáink is megállásra készítik az embereket. A feliratok – különböző korok nagy evangélikusainak üzenetei – szándékosan nehezen olvashatók. Arra kényszerítik az embereket, hogy megtorpanjanak, időt szánjanak a sorok kibogozására – s ha felkeltették az érdeklődésüket, bejöjjenek megnézni a tárlatot.

● STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Aki makacs szeretettel szolgált

Emlékezés dr. Raffay Sándorra születésének 150. évfordulóján

Másfél évszázaddal ezelőtt született, és közel hetven éve nincs már közöttünk. Egyházunk történetében egy egész korszakot meghatározó alakját néhány arcvonásának megrajzolásával, általa leírt mondatokhoz illesztve szeretné felidézni ez az emlékezés.

A krónikás természetesen tudja, hogy a gazdag életmű bemutatása csak nagyon töredékes lehet, hiszen Raffay Sándor (Cegléd, 1866. június 12. – Budapest, 1947. november 4.) három évig volt lelkész Tápiószentmártonban, tizenkét éven át oktatott a pozsonyi teológiai akadémián előbb mint rendkívüli tanár, majd az *Újszövetség* és az elméleti teológia rendes tanára, harminchét éven át volt pásztor a pesti egyház Deák téri gyülekezetének, mellette huszonhét éven át püspöke a bányai egyházkerületnek – együttesen ötvenöt esztendőt töltve el az egyház szolgálatában.

LÜHNSDORF KÁROLY RAJZA (1922)

„Az evangéliummal ajkamon, szívemben indulok el lelkipásztori tisztem hűséges teljesítésére” – hangzott el a Deák téri szószéken beiktatási igehirdetésében 1908. október 25-én. Raffay Sándor Róm 1,14–17 alapján arról prédikált, hogy ezen „az országos hírű elődök által megnehezített feladatú szószéken” Pál apostollal egyezően neki is az evangélium hirdetése az egyedüli küldetése. Ugyanezt fogalmazta meg korábbi szolgálati helyén, amikor 1893-ban a tápiószentmártoni gyülekezet megválasztott lelkészeként beiktatták: „Nem emberi tudományt, nem világi bölcsességet, nem véges elme elgondolásait óhajtom én nektek az Isten e szent házában hirdetni, hanem egyedül csak az Úr Jézus Krisztust és az ő evangéliumát. Azt az evangéliumot, hogy úgy szerette Isten ezt a bűnös világot, hogy az ő egyszülött fiát adta...”

Amit az Úr üzen

A beiktatás igehirdetésében a lelkész azt fogalmazza meg önmaga és a gyülekezet számára, amit küldetése lényegének tart. Raffay Sándor céljainak foglalatja Jézus Krisztus és a róla szóló örömhír, az evangélium volt. Ennél több mondanivaló nem kell evangélikus szószéken – ennél kevesebb pedig nem elég.

Amit az Úr üzen címmel két kötetben jelentek meg Raffay Sándor igehirdetései, amelyek – nagyon kevés kivétellel – a Deák téri templom szószékén hangzottak el. „A címben ki akartam fejezni – írta feljegyzéseiben –, hogy úgy érzem magam, mint a próféták: csak azt mondhatom, amit az Úr üzen. Az az emberi, ahogyan mondom: gyarló, nehézkes, naiv, korszerű. De hát így tanítottak prédikálni, s így volt szoktatva közönségünk. Beszédeim tehát fotográfiák a korról, a kor izléséről, a magam gyarlóságairól.”

A Magyarországi Evangélikus Lelkészegyesület 1943. évi közgyűlésén már több mint ötvenéves lelkési szolgálata korszakára tekinthetett vissza Raffay Sándor. Szavai egyháza igehirdetési gyakorlatának új törekvéseit is érintették: „Az igehirdetés téren is nagy változások történtek ötven év alatt. Régen az volt a lelkésznek mint igehirdetőnek a legfőbb törekvése, hogy beszéde biblikus legyen, és ezzel építsen és tanítson. Most a lelkészek nagyobb része inkább arra törekszik, hogy beszéde változatos és tetszetős legyen. Azelőtt az igehirdető semmi mást nem akart, csak tolmácsolni

Az eskü mozdulata – a fotó Opperl Imre festményéhez készült: Raffay Sándor püspöki beiktatása a Deák téri templomban (lásd 10–11. oldal)

azt, amit az Isten üzen. Most ellenben a legtöbb igehirdető arra törekszik, hogy emberi tudásának és ismereteinek sokféleségével, stílusának ragyogásával és változatosságával gyönyörködtesse önmagát és az embereket.” Bíráló szavai ma talán időszerűbbek, mint hetven évvel ezelőtt.

Katedréről szószékre

„Nincs erős ember, csak nagy kegyelem van.” Pesti parókusi szolgálata előtt 1896. október 1-jétől Pozsonyban volt teológiai tanár. Erre az időszakra nagy szeretettel gondolt vissza: „Tanszékem a lelkemhez volt növe – vallotta. – Öröm volt minden óra. Gyakran keltem fel 4 órakor, hogy a

10 órakor kezdődő órámat tisztán láthassam.”

A tudományos pálya iránti elkötelezettségét mutatja, hogy egy dolgozata már külföldi ösztöndíjas korában, Németországban megjelent. Professzorként rendszeresen jelentek meg tanulmányai a *Protestáns Szemlében*, az *Athenaeum* című – a Magyar Tudományos Akadémia által kiadott – folyóiratban és a *Theológiai Szaklapban*. Ez utóbbit, amelynek tizenkét éven át volt szerkesztője és egyik kiadója, néhány munkatársával ő alapította, eljövetele után pedig a lap hamarosan meg is szűnt. A pesti magyar egyház hívására mégis – magyarázatra szorulóan – igennel válaszolt. ►

Mi készítette Raffay Sándort arra, hogy tizenkét év után teológiai tanári hivatását felcserélje a lelkészi állással? A kérdésre maga szolgált felvilágosítással, amikor 1931-ben lelkészi szolgálata megkezdésének negyvenedik évfordulóját ünnepelték. Az ünnepi gyűlésen, a gimnázium zsúfolásig megtelt dísztermében így tekintett vissza életére: „Hogy én lelkész lettem, azt a jó Istennek köszönhetem. Áldom is érte igaz, őszinte hálaadással. Hogy Budapestre kerültem, azt is neki köszönhetem. A lelkészi pályára reá kényszerített egy próbával, amely alatt talán más összetört volna, én megerősödtem. Amikor Budapestre szántam el magam, az egy végzetlen nehéz lelki megpróbáltatásnak az eredménye volt. Családomból három hónap alatt négy embert veszítettem el... Akkor határoztam el magamat arra, hogy elmegyek vigasztalni a vigasztalásra szorulókat, és prédikálni fogom, hogy nincs erős ember, csak nagy kegyelem van, és nincs vitéz ember a világon, aki szembe tudjon szállni az élet minden ostromával, mert az egyetlen győző az, aki őt megsegíti. Így kerültem Budapestre.”

Az erő embere

„Összeférhetetlen vagyok és leszek minden álnok, hazug, képmutató és önző emberrel.” Ezt a Deák téri bemutatkozó szolgálata napján a presbitérium előtt fogalmazta meg. A beszélgetésen Wagner Géza egyházközségi felügyelő közölte vele: két hír megelőzte őt, és őszinte választat kér, hogy ezekből mi igaz. Az egyik hír szerint olyan gyenge és beteges a szervezete, hogy még a társaságban is elalszik, ha magára hagyják. Raffay válasza: „Az erőmmel nem kérkedem, mert az nem tőlem van. Egyet azonban nyugodtan mondhatok: ha testi erőre gondolt, azzal szívesen kimegyek birokra; ha lelki erőre gondolt, annak a mérője egyedül Isten. Majd az élet be fogja bizonyítani, hogy van-e megálló erő, vagy nincs.” Wagner felügyelő a másik hírre is választ várt: „Még azt is mondják, hogy tanár úr összeférhetetlen természetű.” Raffay a „vádát” elismerte: „Igaz, összeférhetetlen vagyok és leszek is minden álnok, hazug, képmutató és önző emberrel.”

Jellemvonása volt ez a kemény, szókimondó egyenesség. Halálakor az *Új Harangszó* hetilapban Keken András lelkész is kiemelte: „Életének és szolgálatának leg-

jellegzetesebb vonása az, hogy ő az erő embere volt. Szép, férfias, magyar arcán az erő nyugalma honolt, s ezt az erőt szimbolizálta a szószék vagy a tanácskozással szélére helyezett súlyos ökle is.” Ravasz László református püspök önéletrajzi írásában ezzel a mondattal emlékezik rá: „Nagyon becsültem Raffayban az őszinteséget, a bátorságot, az akaratot és az önbizalmat.”

Ez a bátor egyenesség kezdetben bizony nem tetszett a Deák téren. Őszinteségéért – egyhangú megválasztása ellenére – később sokan megneheztek.

Az istentiszteletek gyér látogatottságát Raffay éppúgy élesen bírálta, mint az el-

hanyagolt éneklést. Harcolni kezdett az istentiszteleteken tapasztalt sok rendetlenséggel, amikor látta, hogy az istentisztelet alatt a hívek ki-be jártak. Volt rá eset, hogy amikor látta az indulást, megállt a beszédben, és szemmel végigkísérte a rendbontót a templomajtóig. Volt eset, hogy rászólt a kimenni akaróra: legyen szíves, várja meg a beszéd végét, amely mindjárt itt lesz, és érdemes lesz meghallgatni. Volt eset, hogy meghirdette, várják meg az áldást, ne menjen ki senki Isten áldása nélkül a templomból. Amikor nem ő prédikált, a gyülekezet tagjai közé vegyülve végigjárta a karzatokat, odaült a szerelmeskedő pá-

rok mellé vagy mögé, és megintette őket. Egyszer egy vérmes ifjú rászólt: „Mi köze magának mihozzánk?” „Az a közöm – hangzott a válasz –, hogy én vagyok ennek a templomnak a lelkésze, aki jogosult arra, hogy önt az istentisztelet zavarásáért és a templom gyalázásáért a törvény elé állítsa.” Lassanként mind a ki-be járkálás, mind a találkák végleg megszűntek.

Az is kellemetlen szokás volt akkoriban, hogy a lelkészek az istentisztelet után többen gratuláltak a beszédhez. A káplánok ezt nagyon szívesen vették, Raffay Sándor azonban egyszer azt mondta egy szorgalmas gratulálónak: „Nagyon

elszomorított ez a gratuláció, mert a múlt vasárnap nem dicsérték meg, fel kell hát tennem, hogy pocsék munkát végeztem. De valahányszor gratulálnak, mindig órákig szomorkodom azon, hogy a többi ember, aki nem gratulált, mit gondolhatott rólam.” Így lassanként leszoktatta a gratulálókat.

1915 virágvasárnapján jelent meg a *Budapesti Evangélikusok Lapja*, amelyet Raffay egész Budapest belmissziói hetilapjának szánt, az istentiszteleten mindenki ingyen kapta meg. A lapot Raffay adta ki, ő volt a laptulajdonos és a szerkesztő is, a pesti egyháznak ez a lap egyetlen fillérjébe sem ke-

rült. A presbiteri ülésen mégis számon kérték: ki adott neki engedélyt a laphoz? Raffay így válaszolt: „A lelkészi hivatásom, mert ha szóval van jogom hirdetni az evangéliumot, akkor írásban is van jogom.”

További példák helyett ezt a részt hadd zárja le egy önvallomás. Amikor hetvenedik születésnapján köszöntötték, így nézett önmagára: „Én, aki életemben makacsnak látszotam, akkor is szolgálni akartam, Isten dolgai iránt érzett makacs szeretettel. Naponként beszélek az én Urammal, gazdámmal, és tudom, érzem, hogy Isten előtt csupán haszontalan szolgálva vagyok, semmi más.” ▶

„Sohasem vágyakoztam a püspökségre.” 1918. október 6-án iktatták be püspöki tisztségébe a bányakerület évi rendes közgyűlésén. Püspökké választására Raffay Sándor több alkalommal is úgy gondolt vissza, mint aki erre a tisztre soha nem vágyakozott. Azt nem állította, hogy a dicsőségvágy néha nem ágaskodott benne is. A püspökségre mégis úgy tekintett vissza emlékiratában, hogy az elfogadásában nem a hiúság vezette, hanem munkakört kapott benne, és nem is akart mást kapni.

Püspökként a parókián

Püspökként még további sok éven át a Deák téri parókián lakott, a püspöki hivatalt is itt alakították ki számára. Püspöksége nem emelte ki a pesti egyház életé-

ből, püspökként is a gyülekezet minden napjaival együtt élő lelkész maradt. Továbbra is gyakran prédikált. Ha nem ő szolgált, családjával a szószékkel szembeni – a püspök részére fenntartott – zárt padban ült. Nem volt olyan rekkenő meleg nyár vagy olyan dermesztő hideg, hogy egyetlen istentiszteletet elmulasztott volna. Külföldi útjait és püspöki látogatásait úgy osztotta be, hogy bőjt idején minden pénteken otthon legyen, megtartva böjti előadásait.

Püspöki működése szerteágazóan gazdag volt. Közéleti szereplőként a két világháború közötti időben egyháza jogegyenlőségéért harcolt – szóban és írásiban –, és védte autonómiáját. Templomépítő püspököknek is nevezték: harminc új templom építését szorgalmazta, támogatta, illetve az elkészült épületeket felszentelte.

Előmozdította számos gyülekezet önállóságát, segítve egyházkerülete szórványkérdésének megoldását. Sok éven át elnöke volt a Magyarországi Evangélikus Lelkészek Egyesületének, a lelkészeknek ágendát írt, amely harminc évig volt használatban. Szerteágazó külföldi kapcsolatokat ápolt, jelen volt korának valamennyi jelentős nemzetközi konferenciáján, képviselve egyháza mellett nemzetét is.

Ostromok után

„Mindenki érezteti velem, hogy már fölösleges vagyok.” Budapest ostromát betegesen élte végig. A tehetetlenség növekvő állapotában, 1945 elején érlelődött meg benne nyugdíjaztatásának gondolata: „Én már megértem a nyugdíjra. Érzem, hogy időm letelt. Sok szeretet és együttérzés sohasem övezett. Pedig senkinek sem okoztam bajt és keserűséget. De sokat hibáztam, és sokszor makacskodtam. Nem rosszaságból, hanem gyarlóságból. Elég volt. Isten majd megbocsátja bűneimet, elnézi gyarlóságaimat, amire az emberek nemigen hajlamosak. Nem vádaskodom senki ellen, nem neheztelek senkire. Az étellel együtt jár a csalódás, együtt a keserítés, együtt a keserűség. Még csak a legelső gyűlések lehetőségét várom be, azután félrevonulok.”

Ebben a szándékában megerősítették őt a személye elleni támadások. 1945 májusában egy lelkészi értekezleten Dezséry László vallástanár, egyetemi lelkész kezdett támadást az egyház addigi rendszere ellen, kívánta a gyors személycseréket, a régi rend megváltoztatását és a gyülekezetek autonómiájának kiterjesztését. Raffay Sándort kínosan érintette, hogy csak ő próbálta a támadás érveit megcáfolni, senki más nem szólalt fel. „A papok részéről nem tapasztaltam azt, amit vártam. De hát Jézust is elhagyták a tanítványai mind, mikor bevégezte, amivel meg volt bízva. Isten legyen irgalmas egyházunknak!” – írta később. Nyugdíjazása iránti kérvényét és az egyházkerülethez írt búcsúlevelét 1945. június 12-én, születésének hetvenkilencedik évfordulóján nyújtotta be, illetőleg bocsátotta ki.

● ZÁSZKALICZKY PÉTER

A szerző áttekintése Raffay Sándor munkásságáról az Evangélikus.hu honlapon olvasható.

Raffay Sándor temetése 1947 novemberében

Teljes evangélium

Világszerte egyre több az olyan igehirdető, aki az egyházak felfogásával és gyakorlatával szemben a „teljes evangélium” hirdetőjének vallja magát. Ez alatt azt értik, hogy – szemben az egyházakkal – ők nemcsak hirdetik Jézusról, hogy minden betegséget meg tud gyógyítani, hanem a legkülönbözőbb betegségekben szenvedő hívőket Jézus nevében, a Szentlélek rajtuk levő „kenete” által részesíteni is tudják a gyógyulásban. Az anyagi gondokkal küszködőket pedig azzal bátorítják, hogy amennyiben igazán hisznek, és minden jövedelmükből „tizedet” adnak, akkor a „viszonzás törvénye” alapján Isten rövidesen javakban bővölködő élettel „áldja meg” őket.

Am eközben megfélelkeznek Jézusnak az evangélisták által több ízben is lejegyzett – tehát nem periferikus jelentőségű – szavairól: „Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztyét, és kövessen engem!” (Lk 9,23) Pedig ha valamihez, akkor a keresztyé felvételéhez és viseléséhez igencsak szükség van a Szentlélek erejére.

Talán senki sem vonja kétségbe, hogy az apostolok egyike sem volt híjával a Szentlélek ajándékainak. A tizenegyedik pünkösdkor látványos jelek kíséretében töltötte be a Lélek. Mégis pünkösd után vált igazán keresztyűtá az életük, tele üldözéssel, nélkülözéssel, fogsággal, és végül – talán János kivételével – mindannyian vértanúhalált haltak. A hozzájuk képest később megtért Pál pedig mindezek mellett még élete végéig tartó szembetegségével is küszködött. De ki merné emiatt azzal vádolni, hogy nem volt teljes a hite, vagy hogy nem volt „Szentlélekkel betöltekezett” ember? Ki merné azt állítani, hogy az apostolok pünkösd után nem futottak be sikeres pályát, nem éltek győzelmes keresztyén életet? Éppen a keresztyét meghátrálás nélküli végigjárása tette diadalmassá az életüket. Ezt a diadalt pedig csak a Szentlélek erejére hagyatkozva vívhatták ki.

A ma élő hívők sem azért kapják a Szentlelket, hogy azt gondolják, túl vannak a bűn minden kísértésén, szabadok minden betegségtől, bajtól és szükségétől, és most már minden erejüket arra összpontosíthatják, hogy „a Lélek erejével” gátlástalanul törve érjenek el anyagi és világi értelemben vett egyéb sikereket. Hanem a hívők azért kapják a Szentlelket, hogy erejével ők is – miként az apostolok tették – Krisztusért és az evangéliumért lángoló szívvel odaszánják az életüket, hogy missziói munkájuk nyomán mindenhol az az új élet fakadjon, amelyet ők már hit által megízleltek.

A kérdés tehát az, hogy a víztől és Szentlélektől újjászületettek csapata merre indul, milyen utat választ. Jézus után indul-e, aki azt mondta, aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztyét mindennap... Vagy más irányba indul?

Az apostolok még Jézus után indultak. A nagy konstantini fordulat azonban ebben az értelemben is fordulat volt: a keresztyének nem Jézus után, nem a keresztyé útján, hanem a világ útján, a világ fölötti uralmat keresve, a hatalmat az egyházban is világi módszerekkel és eszközökkel gyakorolva már itt a földön a mennyben megdicsőült Krisztust akarták követni, már itt az ő mennyi dicsőségének fényében akartak sütkérezni. Ebben csak

a reformáció hozott rövid időre változást. De amint a reformáció egyházai a világi hatalom által elfogadottá váltak, az üldözéstől megszabadult elődök nyomába léptek a nagy konstantini úton...

Közben pedig jöttek a reformációt is megreformáló „rajongók”, akik nem száznyolcvan fokos, hanem háromszázhatvan fokos fordulattal „tértek meg”, és „térnek meg” ma is. „Szentlélekkel betöltekezve”, a tőle nyert erővel hajszoják az e világi célokat, az anyagiakat, a sikert, a hatalmat. Ez azonban visszaélés a Szentlélek ajándékaival. Meg lehet tenni mindezt, mert Isten akkor sem veszi vissza ajándékait, ha visszaélnék vele. De egy napon számon fogja kérni a visszaéléseket.

A Szentlélek ajándékai tehát nem világi természetű céljaink és vágyaink elérésére és betöltésére adtak. Ezek szolgálati ajándékok azoknak, akik vállalják Krisztus követését a keresztyé útján. Aki ezen az úton jár, azt a Szentlélek megtartja, erősíti, és ha kell, vigasztalja. Néha talán gyógyítja is. De bizonyosan felvértezi a kísértővel szemben, aki mindennap le akarja téríteni erről az útról, értelmetlennek tüntetve fel a krisztusi sors vállalását. Ez is hozzátartozik a teljes és hiteles evangéliumhoz! Nem ez homályosult el újra a reformáció örökségét ápoló egyházakban is?

• VÉGHELYI ANTAL

Zootopia – a békés együttélés?

FOTÓ: FORUM HUNGARY

Szemerei János
püspök
Nyugati (Dunántúli)
Egyházkerület

Egy mesét hoztam most továbbgondolásra. Isten hatalmas ajándékának tekintem a meséket, amelyek nemcsak a kisgyerekek, hanem a felnőttek tanítására és nevelésére is kiváló eszközök. Nem véletlen, hogy Jézus szívesen tanította az embereket tanmeséken, példázatokon keresztül. Az igazán fontos dolgokat direktben nem mindig lehet érthetően elmondani, viszont a mesék kedves és mégis szabad műfajában – mint a keserű gyógyszert egy kis édes lekvárba rejtve – célba lehet juttatni. Isten gyermekeiként hallgassuk gyermeki érdeklődéssel és őszinte kíváncsisággal a meséket, illetve a bennük felfedezhető komoly és mély mondanivalókat!

A *Zootopia* című mesét film formában a múlt évben készítette a Walt Disney Studios, a magyar mozikban pedig idén mutatták be. Animációs játékfilm, amely egy állatok által beépített, különleges világot mutat be.

Nem egyszerűen arról van szó, hogy sok állat él itt kis helyre összehúfólva, ahogy a bibliai Noé bárkájában együtt voltak kényszerűségből, vagy ahogyan egy állatkertben láthatjuk őket, hanem civilizáltan, falu- és város lakó polgárokként. A filmen megjelenő világ nyilván a mi világunknak egy sajátos tükörképe. Ahogy a teremtő Isten gazdag fantáziáját megjeleníti a földön élő sokféle és nagyon eltérő adottságú állat, úgy ebben a mesevilágban a mi világunk, illetve lakóinak sokszínűsége vonul fel játékosan előttünk.

Máris ott vagyunk az ezerféleképpen felvetődő izgalmas kérdésnél: mennyire hidalhatók át az adottságokban és a lehetőségekben meglévő különbségek? A sokat hangoztatott esélyegyenlőség mennyire valósítható meg a társadalomban, illetve ha továbbgondoljuk, mennyire valósul meg az egyházban vagy szűkebb környezetünkben, például a családjainkban?

Már a film elején, a Zootropolis felé tartó vonaton jól látszik, hogy ez egy olyan világ, amilyenről mi csak álmodunk. Ott valóban megteremtették az esélyegyenlőséget. A kicsi, a közepes és a nagy méretű utasoknak kicsi, közepes és nagy ajtón van módjuk fel- és leszállni. Az ülések megfelelő méretűek, az utazók így szemmagasságban ki tudnak nézni. Még a zsiráfokra is gondoltak, akiknek külön magasított kocsik állnak rendelkezésükre, hogy kényelmesen kinyújthassák a nyakukat... Bár ilyen figyelmesek, körültekintőek, a ránk bízottak adottságaira, képességeire, ismereteire és érzékenységére odafigyelők lennének az egyházban is, amikor közösségi tereket alakítunk ki, amikor programokat szervezünk, amikor az istentiszteleteink liturgiáját formáljuk!

A film főhőse, a nyúl elhatározza, hogy ő bizony rendőr lesz. Családjá igyekszik józan érvekkel lebeszélni: nem neki való az, hiszen az adottságai inkább répatermesztőnek vagy

-árusnak teszik alkalmassá. Ő azonban hajthatatlan... Máris gondolhatunk akár Kálvin több évszázados teológiai kérdésére: Isten végtelen hatalma és tudása eleve predesztinál, és bizonyos pályára sodorna minket? Mekkora mozgásterünk van? Van-e egyáltalán?

Az első nyúl érkezése a rendőri kötelékbe nem arat osztatlan sikert. A rendőrfőnökből (bölény) sem vetődik fel, hogy komoly feladattal bízva meg új kollégáját, ezért a közlekedésiekhez küldi parkolási büntetőcédulák kihelyezésére. A komoly nyomozásra esélye sem volna, ha a véletlenek bájos együttállása nem teremtené meg a lehetőséget. Na, de ebben már benne van a politika is... Zootropolis polgármestere ki más lenne, mint az oroszlán, az alpolgármestere viszont a bárány. Érdekes a szerep- és a feladatmegosztás közöttük, mert a vezető az erő politikájában hisz, míg helyettese a kisebbségi jogok érvényesüléséért küzd.

A számtalan szellemes ötlet és az üzenetértékű szereposztások önmagukban is szórakoztatóak, mint például az, ahogy az egyik hivatalban, ahonnan azonnal kellenének a fontos adatok, éppen a lajhárok dolgoznak. A filmen nagyon jópofák, sokkal szerethetőbbek, mint a mindennapok bürokratái. Irigykedve néztem Zootropolist, ahol nincs szükség komoly falakra és acélkerítésekre, hogy szavatolják a lakók biztonságát. Ott a ragadozók és a növényevők is harmóniában élnek egymással.

A nyúl társa a nyomozásban a róka. Az amerikai bűnügyi filmekben teljesen megszokott, hogy egy fehér és egy fekete nyomozó ül társként egymás mellett a rendőrautóban. Ritkán gondolunk arra, hogy ez már megvalósult utópia. Pár évszázaddal ezelőtt még elképzelhetetlen volt, mert az előítéletek olyan erősek, a társadalmi, szociális és gazdasági különbségek olyan nagyok voltak közöttük. Bárcsak evangélikus egyházunkban is ilyen természetességgel tudnánk áthidalni a közöttünk lévő szemléletbeli, teológiai, mentalitásbeli különbségeket!

Napjaink égető kérdése is kikerülhetetlenné válik. Amikor néhány évtizeddel a vasfüggöny örvendős lebontása után sajnálatos módon újra épülnek a kerítések az országhatáron, Európát is sok kis ketreccé alakítva, akkor nagyon távolinak és utópisztikusnak tűnik az a világ, ahol az ember nem farkasa a másik embernek.

A *Zootopia* teljes történetét tudatosan nem mesélem el, hogy kedvet adjak a mesefilm megnézéséhez, illetve a benne felvetődő kérdések továbbgondolásához. Zárásként még csak annyit, hogy ez a mese azért is keltette fel az érdeklődésem, mert nem csupán az amerikai „népek nagy kohója” eszményt véltem felfedezni benne, hanem Isten álmát. Azt, amelyről Ézsaiás próféta is beszél, és amelynek megvalósításáért az örökkévaló Úr hatalmas lépést tett. Elküldte – Isai leszármazottjaként – világunkba egyszerűen fiát...

„Akkor majd a farkas a bárányal lakik, a párduc a gödölyével hever, a borjú, az oroszlán és a hízott marha együtt lesznek, és egy kisfiú terelgeti őket. A tehén a medvével legel, fiaik együtt heverésznek, az oroszlán pedig szalmát eszik, mint a marha. A kised a viperalyuknál játszadozik, és az alig elválasztott gyermek a mérges kígyó fajzata felé nyújtja kezét. Nem árt és nem pusztít szent hegyemen senki, mert tele lesz a föld az Úr ismeretével, ahogy a tengert víz borítja. Azon a napon Isai gyökerehez fognak járulni a nemzetek, mert zászlóként magaslik ki a népek közül, és székhelye dicsőséges lesz.” (Ézs 11,6–10) ●

Kinek akarsz tetszeni?

Sok árucikket úgy terveznek meg, hogy a megszólalásig hasonlítson valami eredeti-re: a műanyag deszkaburkolat valódi fafelületnek tűnik, a linóleumpadló pedig kerámiacsempének. Vásárolhatunk műszőrmét és bizsut, álorrot, áltincseket és más áltestrészeket. Nyilvánvaló, hogy ezek a termékek milyen célra készültek. De mi helyzetet a flakonos a *sárspray*-vel? Ezt sportos járművekhez fejlesztették ki. Célja,

mánkban egyaránt: az emberek többnek, azaz sikeresebbnek, képzetesebbnek, tapasztaltabbnak akarják beállítani magukat, mint amilyenek valójában. Kitalációkat írnak a motivációs levelükbe, eltúlozzák eredményeiket az állásinterjúkn, illetve irreális ígéretekkkel kecsegtetik a lehetséges vevőket. Mindezt azért, hogy tetszenek a többieknek, és elnyerjék a jóindulatukat. Ennek tettenérése mások viselkedésében

üzenettel vagy más módszerrel áll majd ki a következő város elé. Ehelyett ezt olvashatjuk az *Első thesszaloni levélben*: „...a mi Istenünktől bátorságot kaptunk arra, hogy nyíltan hirdessük nektek az Isten evangéliumát sok tusakodás közben.” (2,2)

Mi ösztönzi arra az embert, hogy haladjon tovább a neki rendelt úton, szilárdan ragaszkodjon hitéhez, értékrendjéhez és az evangélium üzenetéhez; hogy ne vásároljon meg egy flakonnyi „hiteles” látszatot tizenöt dollárért? Pál számára a válasz egyszerű: Isten. Ez a lehetőség áll ma is előttünk minden döntésünkben: megválaszthatjuk, hogy a minket körülvevőknek akarunk-e tetszeni, vagy annak, aki felettünk áll. Amint egyszer egy népszerű humorista megjegyezte: „Fogalmam sincs, mi lehet a siker kulcsa, a kudarc viszont az, ha mindenkinek megpróbálnék tetszeni.”

Miért tartotta Pál a legfontosabbnak azt, hogy Istennek tetszen? Azért, mert megértette, hogyan lát minket Isten. Pál azt írta, szolgálatában az vezette, hogy „nem embereknek akarunk tetszeni, hanem a szívünket vizsgáló Istennek” (1Thessz 2,4).

Más szóval: Isten nem fog megilletődni semmilyen tizenöt dolláros spray-vel elért látszaton. Nekünk nehéz átlátni a külsőségeken, számára viszont ez nem jelent problémát. A Biblia arra tanít, hogy „én, az Úr vagyok a szívek vizsgálója, a lelkek megítélője, mindenkivel úgy bánok, ahogyan élete és tetteinek a gyümölcse szerint megérdemli” (Jer 17,10), és „Urunk, minden szív ismerője...” (ApCsel 1,24).

Pál nem volt hajlandó látszatz megoldásokhoz folyamodni a szíveket vizsgáló Úrral való kapcsolatában. Ez három területen hatott ki az életére: a szavaira („...soha nem léptünk fel hízelgő beszéddel”); anyagi ügyeire („sem leplezett kapzsisággal”); és megítélésére az emberek között („nem is vártunk emberektől dicsőséget...”) (1Thessz 2,5–6).

Követjük-e mi is ezt a példát, miután megismertük? Üzenet a bölcseknek: spórolj meg tizenöt dollárt, és légy önmagad!

• RICK FOSTER

Forrás: *Monday Manna*

FOTÓ: ALEX BAKER

hogy elhitesse, a kocsit tulajdonosa nem csak arra használja drága benzinfalóját, hogy fociedzésre vigye a gyereket. Ha lefűjjük vele a kocsit, a barátaink azt fogják hinni, hogy éppen kalandtúráról tértünk haza a vadonból. Ha ezt a látszatot akarjuk kelteni anélkül, hogy valóban lehajtanánk az útról, csupán tizenöt dollárért megvásárolhatjuk.

Hasonló jelenséggel találkozhatunk mindennap az üzleti világban és a szak-

arra kellene sarkalljon minket, hogy önmagunknak is feltegyük a kérdést: én kinek akarok tetszeni?

Ha bibliai párhuzamot keresünk, kevés jobb példa akad erre, mint Pál apostol, aki szöges ellentéte volt az emberek kegyeit keresőknek. Az ősi Filippiben való evangelizálás brutális tapasztalatai után Pál Thesszalónika felé vette az irányt. Azt gondolhatnánk, hogy miután megverték, bebörtönözték, tanult az esetből, és más

Fedezzük fel a vizsolyi Biblia értékeit! (3.)

Károlyi, a győztes

Interjú Csepregi Zoltánnal

A vizsolyi Biblia előtti bibliafordításokról beszélgettünk, dr. Csepregi Zoltán egyháztörténésszel, az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanárával. Sorozatunk harmadik, befejező részében arra is fény derül, vajon miért Károlyi Gáspár Bibliája lett a Kárpát-medencében legelterjedtebb magyar nyelvű Szentírás-fordítás.

– Miután a reformáció gondolatai eljutottak hazánkba, kik kezdtek először dolgozni azon, hogy Luther Márton elvei alapján magyar nyelvre fordítsák a Bibliát?

– Jó, hogy épp 2016-ban zajlik ez a beszélgetés, mert mondhatom, hogy ne Lutherától induljunk el, hiszen Erasmus görög *Újszövetséggel* kezdődik az egész folyamat. Ez a könyv éppen ötszáz éve, 1516 tavaszán jelent meg. Nemcsak az a fontos, hogy szerepel benne a görög szöveg, azaz eredeti nyelvből tudják a későbbi fordítók lefordítani az *Újszövetséget*, hanem Erasmus felszólító előszava is lényeges, amelyben azt írja, hogy bárcsak minden nyelven olvashatnák a Szentírást.

Pontosan ezt a felszólítást követik az első bibliafordítók, Luther maga is, és a magyarországiak is. Az első magyarországi nyomtatott bibliafordításokat, amelyek 1533-tól jelennek meg, azért hívjuk erasmusi bibliafordításoknak, mert Erasmus szövegéből dolgoznak, és az ő elveit kö-

vetik. Ezek közül a legfontosabb a Sárváron 1541-ben kiadott, Sylvester János-féle *Újszövetség-fordítás*. Nagyon sok szempontból érdekes maga a fordítás is, és az az apparátus is izgalmas, amelyet maga Sylvester csatolt a szöveghez.

Befogadása szempontjából nem olvasmány volt Károlyi Bibliája, hanem felolvasott szöveg. Ahhoz, hogy olvasható legyen, kicsinyíteni kellett a formátumot.

Egyrészt fölfedezi, hogy magyarul lehet időmértékes verseket írni, és ő írja az első ilyen költeményeket; másrészt ő ismeri fel először Magyarországon, hogy a bib-

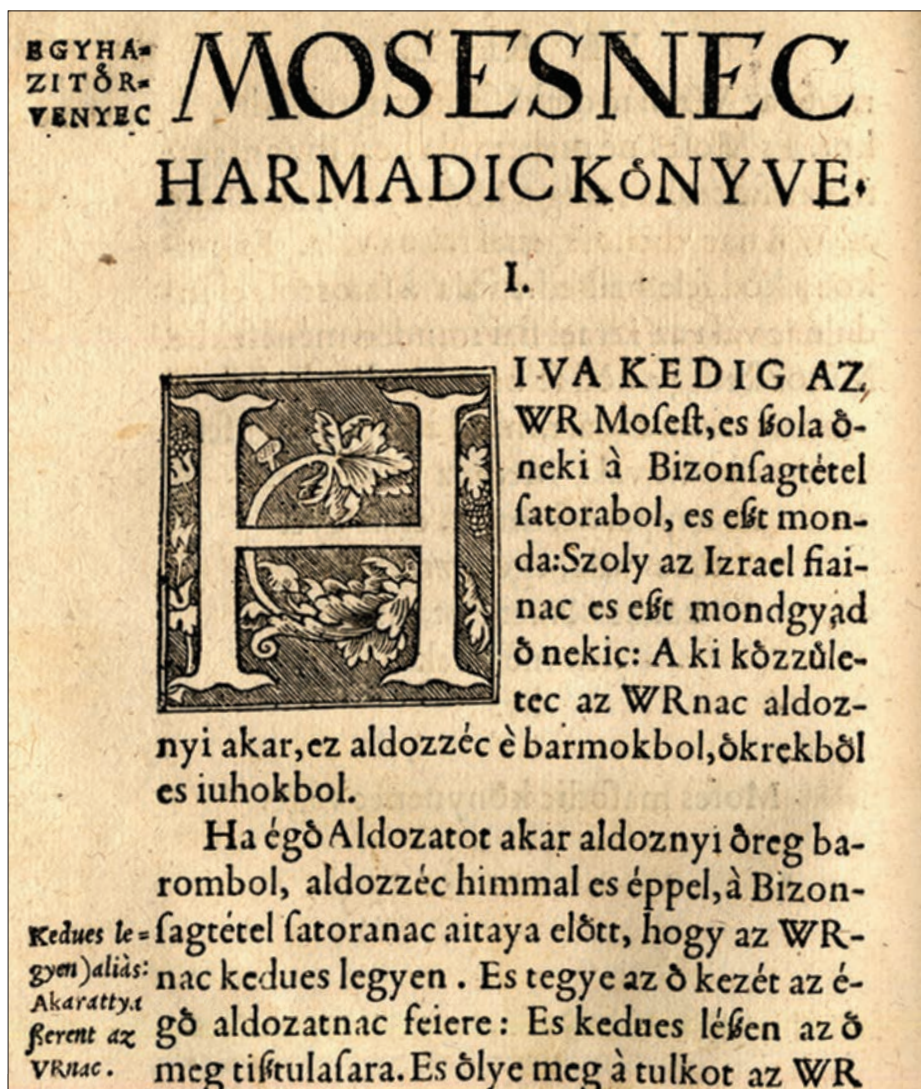
liai nyelv képes beszéd, tehát az értelmezése nem magától értetődő, azaz a Bibliát magyarázni kell. Teljes joggal hívjuk ezt a könyvet Sylvester-féle Bibliának, de arra is felhívnam a figyelmet, hogy legalább olyan érdeme van a könyv megjelenésében Nádasy Tamásnak is, aki valószínűleg az egész vállalkozás kezdeményezője volt. Ő bízhatta meg Sylvestert a fordítással, és ő állította fel saját birtokán, Sárváron a nyomdát, mert szerette volna a magyar nemzetnek ezt az ajándékot, a teljes magyar fordítású *Újszövetséget* átnyújtani. Tehát akár Nádasy-Bibliának is hívhatnánk.

– Mennyi idő alatt készítették el a fordítást, és mennyi kellett a nyomtatáshoz?

– Sylvester két-három évig dolgozhatott a fordításon, és egy év alatt elkészülhetett a nyomtatás is. De jellemző az, hogy ebben a sárvári nyomdában semmi más nem jelent meg abban az időszakban, egyetlen alkalomra rendezték be a műhelyt. Nádasy szerzett ide nyomdászot, de nem akart hosszú távon nyomdát működtetni a birtokán, kizárólag egy feladattal bízta meg a műhelyt.

– Kiket kell még említenünk a Károlyiék előtt működő bibliafordítók közül?

– A másik fontos mérföldkő a vizsolyi Bibliához vezető úton a kolozsvári bibliafordítás, Heltai Gáspárék műve. Ezt már nem erasmista fordításnak, hanem reformatori fordításnak hívjuk, hiszen ők már nem Erasmus fordítói elveit követték, hanem Luther volt a példaképük, az ő fordítói elveit alkalmazták, sőt Luther német Bibliájából is elég sokat merítettek. Ha egy-egy hely fordítása kérdéses vagy vitatott volt, általában Luther megoldását követték. ►

Mózes harmadik könyve első oldalának részlete Heltai Gáspár kolozsvári bibliafordításából (1551)

Nagyon fontos ez a kolozsvári fordítás, mert felkészült csapat dolgozott rajta, jó minőségben végezték a munkát, igényes, magas színvonalú fordítás készült, de nem fejezték be sajnos, néhány könyv lefordítása hiányzott a végeredményhez. Idejük éppen lett volna rá, így csak találgatni lehet, hogy miért hagytak fel vele. Az egyik ötlet vagy magyarázat az, hogy mivel Heltai az unitárius irányzathoz csatlakozott, jó üzletemberként felismerte: ebből a pozícióból nehezen talál magának piacot Magyarországon, unitárius volta kompromittálja az egész bibliafordítást, ezért nem erőlködött azzal, hogy egy esetleges kudarcos könyvkiadói vállalkozásba kezdjen. A kolozsvári Biblia igen ígéretesen indult tehát, de nem sokkal a cél előtt abbamaradt.

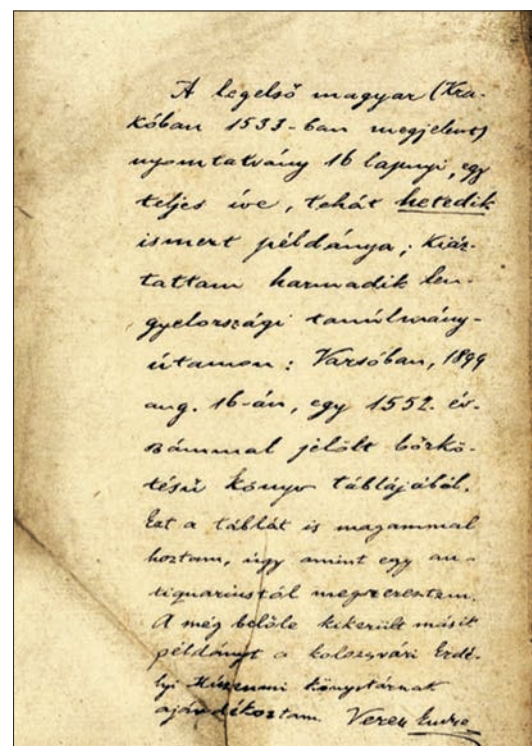
A következő, de már sikeres próbálkozás volt a vizsolyi Biblia. Szerkesztési munkálatai körülbelül három évig tartottak, maga a nyomtatás pedig körülbelül egy évet vett igénybe.

1586 körül fejezték be Károlyi Gáspár és munkatársai a fordítást, és 1590 folyamán készült el a nyomtatott könyv. Itt is hasonló dolgot látunk, mint Sylvester esetében: Károlyi Gáspárnak az érdeme természetesen tagadhatatlan, de mintha itt is a főúri támogatók lennének a kezdeményezők. Először Mágócsi Gáspár, aki elindította a munkát, végül Rákóczi Zsigmond, a későbbi erdélyi fejedelem volt az, aki megszervezte a nyomtatást, felállította a nyomdát, és lényegében a költségeket majdnem egyedül állta. Ő is ilyen módon próbált egy nagy ajándékot adni egyházának, nemzetének.

– Károlyi milyen elveket követett a fordításnál?

– Ahhoz képest, hogy a vizsolyi Biblia talán a legfontosabb nyomtatvány, amely a 16. században magyar nyomdából kijött, és tudjuk, hogy meghatározta a magyar művelődést, a magyar irodalmi nyelvet, tehát a hatása felbecsülhetetlen, viszonylag keveset tudunk megszületésének körülményeiről. Lé-

nyegében két adat van, amely komolyan használható. Fennmaradt a nyomdai kézirat egyetlen lapja, ezen látható, milyen korrektúrákat, változtatásokat javasolt a szerkesztő Károlyi az utolsó pillanatban. Ennek alapján el tudjuk képzelni valamelyest a munkafolyamatot. Néhány éve pedig előkerült Sámuel első könyvének egy fordítása, amely valószínűleg a vizsolyi Biblia előzménye lehetett, de biztosan nem Károlyi fordította. Ennek alapján feltételezhetjük, hogy Károlyi a bibliai könyveket szétosztotta a munkatársai között. Hogy pontosan kik voltak ők, nem tudjuk, barátait, rokonait, közeli gyülekezetek lelkészeit feltételezhetjük. Azt sem tudjuk, hogy ki-k melyik részt fordíthatta. E két említett leletből, ebből a rendelkezésünkre álló kevés adatról következtethetünk arra, hogy Károlyi kiosztotta a szövegeket, és amikor a munkatársai elkészültek egy-egy rész fordításával, akkor ő szerkesztőként átgűrta, egységesítette őket. Ezt azért merem állítani, mert a vi-

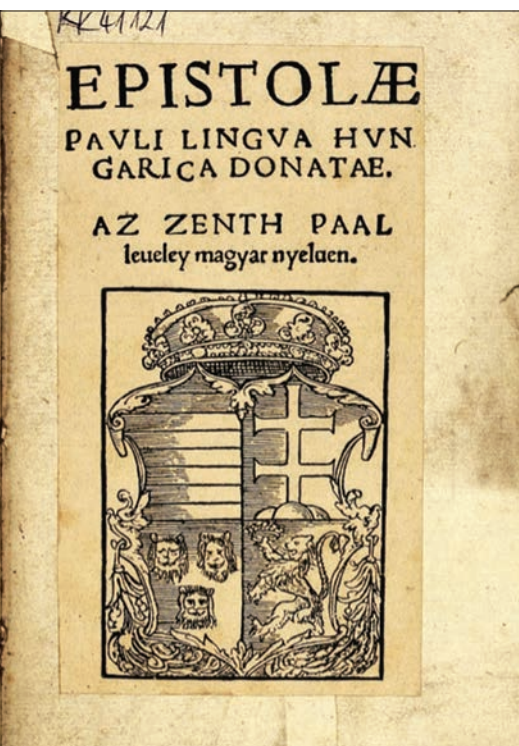
Az első teljes egészében magyar nyelvű nyomtatott könyv – Komjáti Benedek: Az zenth Paal leueley magyar nyeluen (Krakkó, 1533)

zsolyi Biblia nyelvezete megdöbbentően egységesnek hat, nem lehet bibliai könyvenként egyéni nyelvhasználatbeli különbségeket felfedezni. Valószínű tehát, hogy az elkészült fordításokat Károlyi igen alapos munkával dolgozta át a kész szöveggé. Van egy szemtanúnk is, aki látta a szerkesztés és a nyomtatás folyamatát: ő Szenczi Molnár Albert. Akkoriban iskolás gyerek volt, a gönci parókia és

a vizsolyi nyomda között hordta a korrektúraíveket. Személyes emlékei voltak tehát Károlyi Gáspárról. Amit az utolsó munkálatokról tudunk, azt az ő beszámolóiból ismerjük.

– Nemcsak a fordítás volt bravúr, hanem maga a nyomtatás is. Igen gyorsan készen lett a könyv.

– Pedig több mint kétezer oldalból álló, terjedelmes mű. Nemcsak a Biblia szövegét tartalmazza, hanem lapszéli magyarázatokat is, jegyzetben megadja a párhuzamos helyeket, és az egyes fejezetek tartalmi összefoglalóját is megkapjuk. Ráadásul – ezt talán szeretjük elfeledni – az úgynevezett apokrif iratokat szintén magában foglalja, tehát az ószövetségi deuterokanonikus iratokat, a Makkabeusok könyveit, Juditot, Bárukot, és így tovább, amelyek a későbbi protestáns gyakorlatban kiveszték a használatból. De 1590-ben a református Károlyi Gáspár természetesnek tartotta, hogy ezek is helyet kapjanak az ő Bibliájában.

– Mit tudunk a vizsolyi Biblia hatástörténetéről? Hogyan kezdett el terjedni? Kik voltak az első olvasók?

– A vizsolyi Biblia nem volt olvasható, mert mint mondtam, óriási nagy könyv. Nem úgy kell elképzelni, hogy olvasták, hanem úgy, hogy az oltáron volt, ott olvasták fel belőle a prédikáció alapigéjét, a textust, és annak alapján prédikáltak. A befogadása szempontjából tehát nem olvasmány volt Károlyi Bibliája, hanem felolvasott szöveg. Ahhoz, hogy olvasható legyen, kicsinyíteni kellett a formátumot. A következő kiadás, amelyet Szenczi Molnár Albert készített el,

Sylvester János fordításának címlapja: *Vy Testamentum Maġar nelwen mellett az Görög, es Diak nelwból uyonna fordijtank az Maġar nipnek Kereszten hütben valo ippülisire.* (Sárvár-Újsziget, 1541)

úgynevezett negyedréti formátum volt, ami azt jelentette, hogy már akár a szószékre is fel lehetett vinni. Az ezt követő kiadás pedig, a nyolcadréti formátum – amely olyasmint, mint a mindennap használt könyveink – már kézbe vehető volt, utazáskor magával vihette az ember, az ágyban lehetett olvasni, az éjjeliszekrényen lehetett tartani.

– A későbbi bibliafordításoknál a Károlyi mindig az alap volt. Nemcsak a protestáns, de állítólag a katolikus fordításokra is hatott. Miért maradt ez az etalon?

– Ez lett a magyar Biblia, ugyanúgy, ahogy Luther Márton fordítása lett a német Biblia. Mivel ez készült el elsőként mint teljes magyar Szentírás, ez határozott meg minden további fordítást, olvasást és értelmezést. Más nemzeteknél is így történt ez. Az esetleges, hogy melyik fordítás készül el

először, melyik műhelynek sikerül a teljes szöveget sajtó alá rendeznie, de attól kezdve a befutó már befutó. Ahogyan az olimpián sem az a lényeg, ki hogyan edz, hanem hogy ki hogyan lép át a célvonalon, mert attól kezdve ő a bajnok. A Heltai Gáspár-féle kolozsvári fordítást, annak ellenére, hogy igen jó, gyakorlatilag elfelejtették. A vizsolyi Biblia pedig annak ellenére, hogy a helyi nyelvjárásban készült, és biztosan sok olyan elemet tartalmaz, amely az egész országban akkor még nem volt használatban, és nem volt érthető, a magyar irodalmi nyelv alapja lett. A későbbiekben, sőt akár a mai korban is, Károlyi nyelvét minden további nélkül használjuk és értjük, mert a bibliafordítás révén el tudta terjeszteni a maga által használt szókincset és stílusideált.

● HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Újragondolt Luther-rózsák

Felekezetünk idei 1%-os kampánya a közismert jelképet, a Luther-rózsát állította a középpontba. A reklámgrafikusok ennek szirmaival „üzen-

ték”, hogy a felajánlott 1%-ot hány területen hasznosítja a Magyarországi Evangélikus Egyház. A szimbólum eredetileg Luther Márton személyes jele volt, egy történet szerint felesége, Bóra Katalin hímezte neki meglepetésként.

A kampányhoz kapcsolódóan egyházunk internetes honlapja (*Evangélikus.hu*) pályázatot írt ki, arra bízva az érdeklődőket, hogy – a reformátor 21. századi utódaiként – alkossák meg a maguk Luther-rózsáját, bármely anyag felhasználásával, bármilyen kézművestechnikával. Az elkészült művekről beküldött fotókat a honlap Facebook-oldalán tették közzé, és az ott legnagyobb tetszést aratott, azaz legtöbb „lajkot” kapott fotók rangsora alapján dőlt el a pályázat eredménye. (A pályázatra, amelynek „dobogós helyezettei” harminc-, húsz-, illetve tízezer forintot nyertek, összesen hetvenen neveztek április 21. és május 20. között.)

Az első helyezett – Csutkai Csaba fényképe alapján – Sztankó Gyöngyi evangélikus lelkész alkotása lett: a termésekből és virágokból álló kompozíció a nyíregyházi Nagytemplom elé készült a reformáció ünnepére. A műre összesen 824 szavazat érkezett. A második díjat Jakab Ádám Luther-rózsá-rajza nyerte, összesen 658 szavazattal. A harmadik legtöbb lájkot (437-et) Köő Zsuzsanna munkája, egy libatojásra komponált Luther-rózsá kaptak, amelyen „a lyukak az emberek adójának 1%-át jelképezik”. (A belülről elektromos gyertyával megvilágítható lyukhímzéses tojások speciális fúró-gravírozó géppel készültek.)

Összeállításunkban a pályázatra érkezett további művekről is láthatnak olvasóink néhány „magazinképes” felvételt.

2. HELYEZETT

Kiegyenesedett (élet)út

130 éve született Bajcsy-Zsilinszky Endre

1886. június 6-án látta meg a napvilágot Bajcsy-Zsilinszky Endre Szarvason, Békés megyei szlovák evangélikus birtokoscsalád gyermekeként. Édesapja, Zsilinszky Endre a 18. században a Felvidékről áttelepedett tót jobbágyok leszármazottja, édesanyja, Bajcsy Mária régi magyar köznemesi család sarja volt.

A kis Endre alig volt egyéves, amikor a család Békéscsabára költözött, itt kezdte meg és jeles eredménnyel végezte el az evangélikus gimnáziumot, majd innen került a kolozsvári, a lipcsei és a heidelbergi egyetemre. Kolozsvárott szerezte meg jogi és államtudományi doktorátusát, s 1909-ben Bécsbe utazott, hogy önként az 1. huszárezredbe lépjen. 1910-ben tette le tartalékos tiszti vizsgáját. 1912-től az Árva megyei Alsókubin főispánjának titkára.

Az első világháború kitörésekor nem kétséges, hogy Zsilinszky Endrének, a lángoló lelkű hazafinak a helye is ott van a csatatereken: a II. lovashadosztály huszár hadnagyaként szolgált a szerb, olasz, orosz frontokon. A száz éve, 1916-ban vívott halicsi ütközetben sebesült meg súlyosan; azonban alighogy felgyógyult, újra az orosz frontra kérte magát. Miután 1918 novemberében – a III. osztályú Érdemkereszt, a II. osztályú német Vaskezeszt birtokosaként – hazatért, szinte azonnal csatlakozott a volt frontharcosokat és szélsőjobbaldali gondolkodásúakat tömörítő Magyar Országos Véderő Egylethez (MOVE); később ennek első számú vezetőjévé is választották.

Ezzel párhuzamosan tevékeny részese a Tanácsköztársasággal szemben álló ellenforradalmi erőknél is, de Kőszegnél fogásba esett. Sikertelenül megszökönie, először Bécsbe, majd Németországba menekült. Kapcsolatokat keresett és talált Horthy Miklós környezetéhez, hogy hamarosan visszatérve belépjen a Nemzeti Hadseregbe. Zágrábon és Szabadkán át érkezett Szegedre, ahol az ellenforradalmi külügyminisztériumban dolgozott sajtós-ként. Megszervezte a Magyar Távirati Iroda (MTI) németországi

Bajcsy-Zsilinszky Endre önálló művei: Nemzeti újjászületés és sajtó (1920), Újévi nyílt levele a derecskei választókerület polgáraihoz (1924), Nemzeti radikalizmus (1930), A Nemzeti Radikális Párt gazdasági és szociálpolitikai programja és szervezete (1931), Német világ Magyarországon (1936), Egyetlen út: a magyar paraszt (1938), Mátyás király (1939), Helyünk és sorsunk Európában (1941), Erdély: a múlt és a jövő (1944).

fiókját, elvállalta a *Szózat* című fajvédő lap főszerkesztői posztját, megírta a *Nemzeti újjászületés és sajtó* című művét, és belépett az Egységes Pártba. 1922-ben nemzetgyűlési képviselővé választották, viszont a ciklus közepén barátját, Gömbös Gyulát követve kilépett a kormánypártból, és életre hívták a Magyar Nemzeti Függetlenségi Pártot (közkeletűbb nevén a Fajvédő Pártot).

1925 júniusában vitézi címet kapott, ekkor vette fel hivatalosan édesanyja nevét, a Bajcsyt. A következő, 1926-os választáson elvesztette képviselői mandátumát, és az évben megszűnt a *Szózat* is. Ezután csatlakozott a *Magyarság* című lap szerkesztőségéhez, de rá egy évre, 1928. március idusán megindította *Előrs* című fajvédő újságját (1932-től *Szabadság*). Fórumot biztosított többek között Féja Géának, József Attilának, Kodolányi Jánosnak, Sinka Istvánnak.

1928-ban szakított a nyíltan nácibarát, Adolf Hitler kegyeiért futó Gömbössel. Hitler-ellenesség, nemzetiszocializmus-ellenesség, nemzeti radikális, a szociális és paraszti kérdésekre érzékeny gondolkodásmód jellemzi. A Gömbös-féle hatalom hadjáratot indított ellene; hatósági erőszak következtében 1929 nyarán ismét alulmaradt a parlamenti választáson. 1930-ban sajtóját, új politikai közösséget alapított Nemzeti Radikális Párt néven, s ennek színeiben 1931-től újra képviselő lehetett – nagyban köszönhetően a mellette harcosan kiálló tarpai embereknek.

Közeledett az úgynevezett „oktobristákhoz”, választási szövetségre lépett a Függetlenségi Kossuth Párttal és a szociáldemokratákkal. Gömbössel nem alkudott, habár az megkereste, és mandátumot ígért neki, ha felhagy ellenzéki ségével. Újra a tarpai körzetben kívánt indulni, viszont a hatalom különféle intrikákkal, csalásokkal újfent megakadályozta politikai szerepléseit, megfosztották képviselőségétől is. Bűnvádi eljárást kezdeményezett a vele szemben mandátumért indult Kenyeres (Kaufmann) Miklós ellen jogtalan névhasználat és számos visszaélés miatt, majd tiltakozásul lemondott vitézi rangjáról.

1936-ban elhatározta, hogy pártját egyesíti az Eckhardt Tibor vezette Független Kisgazdapárttal. Kisgazdapárti jelöltként 1939-ben jutott újra mandátumhoz, ugyancsak a tarpaiak támogatásával. Képviselői munkája mellett nem hagyott fel a publicisztikával, újabb lapot adott ki *Független Magyarország* címmel.

1937-re felépítette Balaton-parti, pálkövei nyaralóházát. Az 1920-as évek közepétől 1943 végéig gyakran tartózkodott a pálkövei, „szigetszerű” partszakaszon, ahol számos híve, barátja,

politikustársa felkereste; nem utolsósorban a szemközti parton, a boglári menekülttáborban menedéket kereső lengyelek is. Nem véletlenül, hiszen a neves politikus a lengyel–magyar kapcsolatok legnagyobb ápolója is, a Magyar Mickiewicz Társaság egyik vezetője volt. Ezen az eldugott kis balatoni helyen számos, cikke, memoranduma született meg.

Teleki Pál miniszterelnök biztatására nem hivatalos tárgyalásokat folytatott Belgrádban a jugoszlávokkal, amelyeknek eredménye a jugoszláv–magyar barátsági szerződés megkötése lesz.

Politikájában, felfogásában egyre jobban a náciellenes, függetlenségi erők közti szövetség, összefogás szorgalmazója. Együttműködött a népi írókkal, akik megbízták lapjuk, az eredetileg szentesi szociáldemokrata földmunkások szerkesztette *Szabad Szó* főszerkesztői tisztségével is.

Hevesen tiltakozott Magyarország háborúba lépése ellen. Külön memorandumban emelte föl szavát 1941 elején a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozás, illetve a jugoszláv–magyar barátsági szerződés megszegése ellen. 1941 karácsonyán megírta *Kossuth és a magyar külpolitika* című cikkét a *Népszava* történelmi lapszámába. Az új esztendő elején levelet fogalmazott Bárdossy Lászlóhoz, tiltakozva a magyar hadsereg kiejánlása ellen, és figyelmeztette a kormányfőt a Bácskából érkezett vészjósló hírekre. Mindent megmozgatott, hogy a bestiális újvidéki szerb- és zsidóellenes vérengzés főbűnöseit bíróság elé állítsák.

Csatlakozott a Történelmi Emlékbizottsághoz, s az 1942. március 15-i, Petőfi-szoborhoz szervezett nemzetiszocializmus-ellenes ellenzéki tüntetés egyik fő kezdeményezője lett. 1942 őszén tanúként jelent meg a kommunista Schönherz Zoltán bírósági tárgyalásán. Szinte sokkolta a bírakat, amikor kijelentette, hogy szerinte egy baloldali nézetű ember is lehet jó magyar hazafi. Barátjával, a katolikus értelmiség meghatározó személyiségével, Barankovics Istvánnal Serédi Jusztinián hercegprímásnál próbált közbenjárni a kassai születésű, alig harminchét éves elektromérnök megmentése érdekében. Sikertelenül.

A képviselőház költségvetési vitájában követelte a belpolitikában a népi politika, az önkormányzatok, a szociális igazság, a demokrácia érvényesülését, hirdette a közép-európai kis népek ösz-

Bajcsy-Zsilinszky kis balatoni vitorlása, a Nádirigó

szefogásának szükségességét. A Független Kisgazdapárt nevében több memorandumot írt Horthy Miklós kormányzónak és Kállay Miklós miniszterelnöknek. Közbenjárására 1943 tavaszán Radnóti Miklós költő átmenetileg felmentést kapott a munkaszolgálat alól.

1943 nyarán megírta háborúellenes memorandumát, s ezzel egyidejűleg szorgalmazására létrejött a demokratikus alapokon álló pártszövetség a Független Kisgazdapárt és Szociáldemokrata Párt között.

Magyarország német megszállásának reggelén, 1944. március 19-én budai, Attila úti lakásán fegyverrel fogadta a reá törő Gestapo-tribékeket. A tűzharcban súlyosan megsebesült; letartóztatták, bebörtönözték. A börtönben feleségül vette addigi élettársát – egyben titkárnőjét –, Bende Máriát.

Horthy 1944. októberi kiugrási kísérletekor szabadon engedték; a nyilasok ámokfutása idején elrejtőzött, de kapcsolatot tartott fenn az ellenállókkal. Felkérésükre elvállalta a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottságának (MNFFB) elnöki tisztségét, amely a német megszállással és a nyilashatalommal szemben állókat, valamint a demokratikus pártokat tömörítette. (Az MNFFB vezetői: Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kiss János, Nagy Jenő, Tartsay Vilmos.) Elkészítette *A magyar nemzethez* című kiáltványát.

Árulás következtében fogták el a fővárosi botanikus kertben; elhurcolták, a Margit körüti fogházban brutális módon megkínózták, majd a sopronkőhidai börtönbe szállították. A nyilasparlament megfosztotta képviselői mentelmi jogától, kiadta a Nemzeti Számonkérő Széknek, amely december 23-án köztél általi halálra ítélte. Az ítéletet 1944. december 24-én, karácsony szentestéjének napján hajtották végre. ►

Bajcsy-Zsilinszky és Bende Mária a pálkövei ház lépcsőjén

A SZERZŐ FELVÉTELE

A pálkövei ház napjainkban

Élete utolsó óráinak-perceinek tanúja Bárdosi Jenő evangélikus börtönlelkész volt, akinek meggyónt, s aki kiszolgáltatta neki az úrvacsorát.

A háború végeztével, a szabadság első hónapjaiban rehabilitálták. Kivégzését minden törvényes alap nélküli, közönséges gyilkosságnak minősítette egykori kiszagdapárti politikustársa, Pápa polgármestere, Sulyok Dezső. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány posztumusz tábornokká, honvédelmi miniszterré nevezte ki. Holttestét exhumáltatták sponkőhidai sírjából, majd a Parlament épületében ravatalozták föl, s országos gyászpompa keretében búcsúztatták „a nemzet főterén”, a Kossuth téren. Végrendelkezésének értelmében porai a tarpai temetőben letek végső nyugalóhelyre.

Bajcsy-Zsilinszky Endre élete ennyi idő elmúltával is elgondolkodásra késztet: honnan indult, s hová jutott. Ennek a nemzete iránt mélyen elkötelezett s nemcsak a „gonosszal”, de önmagával, gondolataival is végig viaskodó, örökké kereső léleknek a sorsa mindenképpen példa lehet minden magyar számára.

● KERECSENYI ZOLTÁN

Az időközben megszűnt Bajcsy-Zsilinszky Társaság utódjaként a magyar antifasiszták Bajcsy-Zsilinszky Emlékbizottsága az elmúlt bő négy esztendőben – erejéhez mérten – méltón kívánt emlékezni és emlékeztetni a 2012–2016 közötti, Bajcsy-Zsilinszkyhez köthető évfordulókra. Hosszú lenne felsorolni, hogy az emlékbizottság mit és hogyan tett, milyen konferenciákat, megemlékezéseket szervezett, és milyen köteteket adott közre. Talán a legfontosabb, az említésre leginkább méltó az, hogy széles körű összefogásuk eredményeként megmenekülhetett a csaknem enyészetnek indult egyetlen hazai Bajcsy-Zsilinszky-emlékmúzeum, a pálkövei emlékház, amely idén már kulturáltabb környezetben, jelentősen megújulva várja a Bajcsy-Zsilinszky emlékének ápolása iránt elkötelezetteket. S ahol az idejű kerek, százharmincadik évfordulón elhelyezik a mártír szobrát, és új elemekkel bővül az emlékhely kiállítása.

Kövessen bennünket az interneten is: **evangelikus.hu**

Naponta aktuális tartalommal, lelki táplálékkal, friss hírekkel, érdekes interjúkkal, véleményekkel, videókkal és képekkel várja Önt a Magyarországi Evangélikus Egyház hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

KÖTŐSZÓ
Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez, következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

Magyar Elektra, középén: Pelsőczy László

Keresztény színház?

Szörnyűségeket követnek el a keresztényekkel szemben világszerte, ám Európa a füle botját sem mozdítja. Az a célunk, hogy a színház eszközeivel képviseljük Európa kereszténységét – azon belül is a magyar kereszténységet –, és rávilágítsunk a fontosságára – nyilatkozta Dörner György a budapesti harmadik keresztény színházi fesztiválról. A keresztény értékre való figyelemfelhívás valóban fontos, megkérdőjelezhetetlen feladat, akár színházi előadásokkal is, ám mindez csak akkor lehet sikeres, ha a produkciók a legmagasabb minőséget képviselik. Sajnos ez az idei keresztény színházi fesztivál darabjairól nem volt minden esetben elmondható.

Isteni színjáték

Érdekes már az elején tisztázni, hogy a rendezvénysorozat a maga nemében egyedülálló, hiszen Európában nincs olyan találkozó, amelyen csak keresztény színházak darabjait vagy bibliai témájú előadásokat mutatnának be. Óhatatlanul felvetődik tehát a kérdés: véletlen ez?

Május 20. és 26. között rendezték meg Budapesten a harmadik keresztény színházi fesztivált. Elmentünk, megnéztünk jó pár előadást, és elgondolkodtunk: milyen a keresztény színház? Egyáltalán van-e ilyen, és egyáltalán: van-e szükség rá?

Szükség van egyáltalán keresztény témájú előadások összegyűjtésére? Hiszen *Az ember tragédiája* vagy *Dante Isteni színjátéka* „hivatalosan” nem keresztény mű, mégis, ki merné azt mondani, hogy ezekben az alkotásokban nem az emberi lét értékeivel – a hittel, a szeretettel, a becsülettel, a hagyomány kérdésével – foglalkoznak?

A vallási tematikájú előadások gyökerei a késő középkorig, a misztériumjátékokig nyúlnak vissza, amelyekben bibliai történetekből merített jeleneteket dolgoztak fel. A 13–14. századi színjátékok kikerültek a templomból a főtérre, majd a piacra, és hamar nemzeti nyelvűvé is váltak. A karácsonyi és a húsvéti játékokat újabbak követték, amelyeknek már nem volt liturgikus eredetük. A misztéri-

umjátékokat a városi polgárság adta elő a papság és iskolamesterek közreműködésével, és érdemes tudni azt is, hogy Magyarországon így alakult ki később a betlehemezés is.

Keresztény Broadway

Kifejezetten keresztény színházról nem sok van a világban, mondhatjuk, alig akad. Egy igazán nagy sikerű társulat dolgozik az Amerikai Egyesült Államokban. A magát „Keresztény Broadwaynek” tituláló Sight & Sound Theatre 1976 óta létezik. Az észak-amerikai kezdeményezésnek több mint százezer kedvelője van a Facebookon, és valóban látványos, Disney-musicalket megszegyenítő produkciókat ad elő Mózesről, Sámsonról, Jónásról vagy épp Józsefről. ▶

Federico de Roberto *A rózsafüzér című fekete meséje Rómából*

A Missouriban és Pennsylvaniában található Sight & Sound Színházak célja az – amint írják magukról –, hogy magas színvonalon keltsék életre a bibliai történeteket Isten dicsőségére, s hogy ezáltal nézőikben hitet is ébresszenek, mélyítsenek.

Az Egyesült Államokban ezenkívül országsszerte van Christian Youth Theater (Keresztény Ifjúsági Színház) is, ezekben zsidó-keresztény szellemenben, de nem egyházhoz kötődve tanítják színészmesterségre a gyerekeket, bízva abban, hogy ezáltal döntési képességüket, istenképüket, pozitív életképüket is fejlesztik.

Nem kell azonban a tengerentúlra mennünk ahhoz, hogy keresztény színházat találjunk – Európában, sőt Magyarországon is van. Egyházunk kiemelkedő tehetségű tagja, Udvaros Béla rendező alapította meg az evangélikus egyház által is támogatott Evangélium Színházat, amelynek húsz éven át igazgatója is volt. A társulat két évtizedes működése során harminc darabot vitt színre, – olyan szerzőktől, mint Németh László, Tamási Áron, Illyés Gyula, Márai Sándor, Madách Imre, George Bernard Shaw –, és félezernél is több előadást tartottak szerte a Kárpát-medencében.

Az Evangélium Színház sajnos már – az ikonikus és lelkes vezető visszavonulása miatt – nem működik. Viszont Jézus életét, bibliai történeteket bemutató, látványos műveket továbbra is láthatunk máshol. A *Jézus Krisztus szupersztár* jelenleg Kaposváron látható Bozsik Yvette rendezésében, és remek. Stephen Schwartz és John-Michael Tebelak *Godspell* című musicalje, minden idők egyik legjobb zenés evangéliumi története épp Tatabányán látható, és minden konfirmandus- vagy hittanoscsoporthoz fel kellene hívni rá. Ezenkívül nem mehetünk el a protestáns szemmel persze nem igazán vállalható *Mária evangéliuma* (Tolcsvay László, Müller Péter és Müller Péter Sziámi) vagy Szarka Tamás és Vidnyánszky Attila mind látványban, mind történetében izgalmas *Mária* musicalje mellett sem.

Költő vagyok, és katolikus

De térjünk vissza az Újszínházban megrendezett fesztiválhoz, amelynek programjában a prózai előadások mellett táncjátékok, templomi koncertek és még szakmai beszélgetések is helyet kaptak. A nyitóelőadás Kocsis István *A királynő aranyból van* című, Stuart Mária uralkodását és hitvitáit bemu-

tató drámája volt. Nagy Viktor rendezése és a kiváló színészek játéka egész végig lekötötte a figyelmet, de Koncz Andrea sajnos bájos külseje ellenére sem mondható erős Stuart Máriának, és az utolsó tizenöt perc füstben való kúszás-mászásáért is kár...

Bornemisza Péter *Magyar Elektra* című darabja a Forrás, az Evangélium és a Soproni Petőfi Színház közreműködésével idézte fel igazán a misztériumjátékok világát, sajnos azonban egy vidéki műkedvelő társulat szintjén. Az olasz *369gradi* társulat *A rózsafüzér* című fekete meséje viszont ma is találó történetet dolgozott fel egy zsarnok, bigott anyáról és négy lányáról, izgalmos látványt és olykor egészen furcsa zenei világot idézve, mégis élményt szerezve a nézőknek.

Orosz Dániel, az Újszínház marketingvezetője elmondta, hogy a fesztivállal „a „mentés és a hiánypótlás a cél”, és jövőre szeretnének még szélesebb spektrumból választani, azaz nyitni. Idén Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek és Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár vállal-

ta a keresztény színházi fesztivál fővédnökségét, de sajnos a minőségre ez nem lehetett befolyással. Annyit mindenesetre jelez, hogy van igény valódi értékeket közvetítő előadásokra, ezeket az értékeket azonban nem csupán és nem feltétlenül a keresztény témájú előadások képviselik.

„Pontosítsunk. Költő vagyok, és katolikus. Véleményem szerint a katolicizmus tulajdonképpen nem más, mint elfogadása annak, hogy az ember menthetetlenül térben és időben él. Azt, hogy »katolikus költő« vagyok, nem hiszem. [...] Mert a költészet sokkal inkább gyónás, mint prédikáció...” – mondta Pilinszky János. A keresztény színházakra és előadásokra vonatkozóan is ehhez hasonló párhuzamot tudok elképzelni, mert először van a színház, a magas minőséget képviselő, mély, elgondolkodtató előadásokat bemutató teátrum, és csak utána jöhet a keresztény jelző. Mert az előbbi hiányában a keresztény szó csak eltávolít. Nem közelebb hoz, nem értéket képvisel, hanem csupán egy jelző.

Sinkovits Imre mondta: „Abban hiszek, hogy a színház segít az embereknek jobbra, szebbé tenni az életüket. Én azért lettem színész, mert úgy éreztem, a hogyanról van mondanivalóm.” A Kossuth-díjas színész mondata, úgy gondolom, máig érvényes, mert egy Shakespeare- vagy Sütő András-mű által is válhatunk jobbra. Ha azonban kimondottan keresztény témát viszünk színpadra, akkor különösen fontos a minőség, az érzékenység.

„Nem vagyunk szentfazekak, a kereszténységet átélhető, mindenképp szóló történeteken keresztül szeretnénk bemutatni” – mondta idén Dörner György színházigazgató. Csak remélni lehet, hogy jövőre jobb, igazán lehengerlő színdarabokat sikerül összegyűjteni a fesztiválra. Mert a keresztény témájú, de gyenge minőségű előadások nemcsak hogy nem teszik jobbá az embereket, de – megkockáztatom – a kereszténység ügyét sem viszik előre. És a színháztól is elvehetik (legalábbis egy időre) a kedvet.

● KÉZDI BEÁTA

Kökényessy Ági (Erzsébet királynő) és Koncz Andrea (Stuart Mária)

Zoé bárkája

Ilyenkor szokott elkapni a reménytelenség: mi értelme egyáltalán ennek? Mit lehet heti egy órában átadni olyan gyerekeknek, aki otthon teljesen mást lát, hall, tapasztal? Az ő édesanyja ráadásul meg is mondta előre: a kisfiának szimpatikus vagyok, úgyhogy ő akkor a mi hittanunkra fog járni, de ez nem jelent semmi kötelezettséget rá nézve. Jó, ha tudom, hogy nem lesz templomba járás, szülő bevonása a gyülekezetbe, külön gyerekfoglalkozás, kirándulás, szereplés, semmi, semmi, semmi. „Csak egy óra hetente, és kész. Az rendben, hogy nem erkölcsstan. Még csak az hiányozna, hogy beszóljon a gyerek otthon, amikor egyáltalán semmit nem ért.”

Jó, bólintok, ha ennyi, hát ennyi. Nem normális dolog, de jön szembe mindenféle. Alig van egészben család, láttam már sok furcsaságot, és az én dolgom az, hogy szórjam a magot, az Úr meg vagy ad életet, növekedést, termést, vagy nem. Nyilván jobb lenne az otthonról hozott alapokra tovább építeni, de ez ritkán adatik meg.

Peti viszont olyan kedves és bújós. El is felejttem a reménytelenséget, amely először elkapott vele kapcsolatban. Az anyukája meg egyre többször állít meg beszélgetni. „Mert az élet nem olyan egyszerű ám, ahogy azt a magukat erkölcsösnek mondók hiszik” – említi gyakran. Nemrég költöztek ide, alig ismerem, pedig nem lakunk messze egymástól. Egy költözés meggyötri az embert, nem csoda, ha fáradt, nyúzott az anyuka. De ahogy telnek a hetek, semmi nem változik. A házuk redőnye mindig le van engedve, az ajtó zárva, hatalmas kutya vicsorog a kerítés mögött, és hiába próbál bejutni az ember, senki sem nyit ajtót. Csak melegebb napokon lehet valamit látni az életükből: ilyenkor tele lesz a szárítókötél kis ruhákkal. Majd leszakad, annyi van. Kicsi és nagyobb, lányos-fiús, rengeteg. Aztán kiszalad az udvarra néhány kis maszatos lurkó. Fogalmam sincs, hányan lehetnek, próbálom megszámolni őket, de nagyon gyorsan születhettek egymás után, egyik kicsi, másik picit. Néha egy-egy nagyobb is előbukkan.

Az iskolásokkal már megismerkedtem, ők köszönnek is. A kis vadócok csak mosolyognak, mindig mosolyognak. Amelyik tud beszélni, megszólít: „Hoztál nekem valamit?” Ha van egy szem cukrom vagy egy almám, mohón kap utána. Erre aztán a testvérei is összeszaladnak. A sietségben a kisebbek hasra esnek, maszatos kézzel morzsolgatják a könnyeiket. A kéregető nem osztja meg velük, amit szerzett. Nem is kéri, tudják jól a szabályokat, csak nézik vágyakozva, nem nyúlnak utána.

Mostanra kialakult a technikám. Néha beteszek egy zacskó almát vagy egy-két doboz tojást. Ünnepekkor valami édességet, kekszket, csokit. Nem adom kézből kézbe, legyen csak úgy égből kapott csomag. Talán elfogadni se könnyű felnőtt fejfel. Nem tudom.

Petivel viszont jól kijövünk. Mosolygós, aranyos kisfiú. Nem tudom, mennyit ért meg a történetekből, de kétség nem fér hozzá, figyel. Ha valamiért hálát adunk, gyakran említi valamelyik iskolai barátját, vagy hogy finom volt az ebéd. Aztán egy nap kiböki: kistestvérük lesz. A gyerekek első-másodikban még azt mondják

időnként, amit valaki mástól hallottak, és megtetszett nekik, vagy amire vágnak. Nem hazudnak, csak képzelnék jó erősen.

Megkérdezem az egyik idősebb testvérét, hogy igaz-e a hír. Ő már árnyaltabban válaszol: „Igen, lenne, de anya nem akarja. Feri sem akarja, hogy anyának új gyereke legyen.” Feri a férfi a házban. Nem hívják apának. Még anya barátjának sem.

Mostanra sok minden világossá vált számomra. Anya is, a nagyok is el-elszólták magukat, és a helyzet valóban nem egyszerű. Az anya valamikor egyedül maradt a három gyerekével, az apa börtönbe került, nagymamájuk sincs, nagy volt a szegénység, nem tudott megküzdeni vele. „Aztán Feri elkezdett futtatni.” Csak párszor egy hónapban. Aztán egyre többször, végül rendszeresen. „Csak az a baj, hogy anya folyton terhes lesz – mondta

a nagylány –, és olyankor kiesik a munkából, és Feri haragszik rá. Mert akkor nem tudja futtatni.”

A nagylány nem pontosan érti, mit dolgozik anya. Nagyon furcsa, hogy ilyen természetesen beszél róla, minden rezzenés, titkolózás nélkül. Világos, hogy neki ez csak annyit jelent: anya fut, és nagy pocakkal azt nem lehet jól csinálni. Feri meg haragszik ezért, mert kellene a pénz. Mindenkinek igaza van.

„Hányan is vagytok testvérek?” – kérdezem a nagyot. A nagylány negyedik. Magában számol, kicsit bizonytalan. Nem olyan egyszerű ez, hiszen van olyan, aki már nem lakik velük, mert megnőtt, és vannak ők hárman, akiknek ez a nevük, meg a kicsik, akik anya nevét kapták. Szóval összesen kilenc, ha mindenki számít.

Kilenc! Megdöbbenek. Kilenc gyerek! Ennyire azért nem számítottam. Olyan kicsi, törekeny nő az anyjuk. A kicsik meg akkor tényleg gyorsan jöttek egymás után. És most megint gye-

reket vár. A tizediket. És nem akarja. Szegény kis megfogant élet... Néha nem értem, miért oda érkezik egy-egy gyerek, ahová, és hogyhogy nem születik máshol, ahol annyira várják. De nem vagyok az Úristen tanácsadója. Most sem az a kérdés, hogy miért jött, hanem hogy mi lesz a tizedik kicsi sorsa. Szíven üt az egész. Fogalmam sincs, mi lenne a jó, mit lehet ebből a helyzetből kihozni.

Amúgy a nagyobbak kedves és kezelhető gyerekek. Nem az iskola rémei. Tisztelettudó, mosolygós lurkók. Peti meg kifejezetten a kedvencem. Lovagias és huncut. Nagyon szereteti magát. Vagy csak bennem van valami olyan szerkezet, amelyik mindig kicsit kivételezve, csöppet – de tényleg csak egy leheletnyit – jobban kedveli azokat, akiknek nagyobb szükségük van erre?

Emlékszem, az iskola udvarán álltam egy szünetben, élveztem a napsütést, és mindenféle gyerek odaszaladt hozzám egy ölelésre. Hittanosom, ismerősöm, fiúk-lányok, és mindet megöleltem, aki odabújt. Aztán elgondolkodtam: hogy lehet az, hogy a sajátom csak intett, és szaladt tovább a pajtásaival? Neki akkor nem volt szüksége érintésre, simogatásra. Talán jól is van ez így.

Most viszont Peti elesettebb. És a nagylány is. „Anya nem akarja a kisbabát.” És látszik rajtuk, hogy szomorúak. Anyát hetek óta nem láttam. Persze ilyen már máskor is volt, sokat vagyok úton, meg úgye ő is.

Milyen furcsa, egymáshoz ilyen közel lakunk, és hasonló körülmények is vagyunk, mégis mennyire más az életünk. Nekem minden gyerekem egy apától született. Sose kellett fontolgatnom, hogy megtartsam-e a bejelentkező kis életet, hanem mindig örömmel várhattam. Már az elsónél is volt Istenem, volt reménységem. Neki mintha nehezebb útja lenne. A gyerekei lehetnének akár neveletlen, elvetemült kölykök is, de nem azok. Ha ennyit fontolgatja a kicsi sorsát, nem dönt könnyen. Ki tudja, kettőnk közül Jézus nem hozzá lépne-e előbb, ha most itt járna?

Imádkozom a tizedikért. Legyen helye, legyen Isten terve szerint élete. És a családért. Petikémért, aki olyan mohón szívja magába a történeteket, mint a kiszáradt föld az éltető esőt. A nagylányért, aki egyre gondterheltebb, és egyre többet beszélget velem. Valamit sejt, legalább arról, hogy az a kistestvér már nem valami, hanem valaki, és rossz lehet neki, ha nem akarják. Sőt valószínűleg veszélyes is rá nézve. Az anyáért, akit elsodort a tehetetlenség, és most nehéz kiszállnia a „rohanó járműből”. Az anyáért, aki kilenc gyereket már a világra hozott, mert mindig fáj a szíve méhének gyermekéért, és most már aggódik a megszületettekért, de fél az újabb érkezőtől. Akinek nem könnyű dönteni – magam sem mernék neki tanácsot adni, hiszen a döntés terhét ő fogja hordozni, mégpedig valószínűleg egyedül. Bárcsak mennyei Atyja lenne legalább, akire mindig számíthat!

Szívszorító, hogy nem tehetek semmit. Csak imádkozhatok. Pedig jó ez így. Majd az Isten elvégzi. Ő biztosan nem téved, nem hibázik.

Aztán eltelik egy hét, kettő, három. Az anyuka újra megjelenik az utcán. Vékonyka, sápadt, de a pocakját – meggymagnyi kis dombocska – büszkén hangsúlyozza a ruhája. Elmennék mellette egy gyors köszönéssel, mert sietek, de megállít:

– Csak azt akartam mondani, hogy Peti nagyon szeret hozzá járni, és annyit mesél, olyan lelkes – mondja mosolyogva. – Jaj, ha látnád! Otthon el is készítette, amiről meséltél nekik, azt a Zoé bárkáját vagy mit. Tudod, a hajó a sok állattal, az a történet, amikor az árvíz volt. Hát annyit kacagtunk rajta, ahogy mesélte. Hogy jött a víz, és minden veszélyben volt – megáll, elkomolyodik –, de akkor Isten a bárkában megőrizte Zoét és a családját – hallgat. – És tudod, azt gondoltam, hogy a kisbabám, ha megszületik, lehetne... Zoé.

Otthon kicsit leültem, és utánanézttem. Tudták, hogy a Zoé név azt jelenti: élet?

● FÜLLER TÍMEA

Akire emlékeznek, él

Dombormű egy szobrászról

Pátkai Ervin szobrászművészt (Békéscsaba, 1937. április 11. – Párizs, 1985. június 18.) szinte elfelejtették Magyarországon, így gyermek- és ifjúkorának színhelyén, Békéscsabán is. Egykori iskolája azonban néhány éve fölfedezte magának, a településnek, az országnak: kiállítást rendeztek tiszteletére, igényes albumot adtak ki munkásságáról. Utca is viseli már a nevét, jövőre pedig nagyszabású tárlatot terveznek munkáiból. A Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Kolégium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Pátkai tehetségpontja május 20-án emléktáblát helyezett el az intézmény falán. Az emléktábla avatásán a művész barátja, egykori évfolyamtársa, dr. Szeberényi Andor mondott beszédet. Lapunkban ennek rövidített változatával állítunk emléket a tragikus balesetben váratlanul elhunyt művésznek.

„Pátkai Ervin jelentőségéről, életművéről nehéz néhány percben számot adni. Bár fájdalmasan fiatalon halt meg, eredményekben, eseményekben gazdag életutat járt be, és jelentős életművet hagyott maga után. Középkorai tanulmányait ezek között a falak között folytatta, s az Iparművészeti Főiskolán töltött néhány hó-

Svájcban köztéri szobrokban, Párizsban egy modern városrészben testesültek meg. Középkorolós diákként még szinte semmi jelent nem adta annak, hogy valaha híres szobrász lesz belőle. Nem rajzolt, nem festett, nem vésett, nem faragott. Élte a tinédzserek 1950-es években szokásos életét.

Egy mai fiatalnak nehéz elképzelni, milyen lehetett az élet internet, televízió, mobiltelefon nélkül. Egy tény: sokkal több időnk volt egymásra. Pénzünk nem volt, de nem voltunk szegények. Kerékpárral jártuk be a közeli és távoli, szebbnél szebb magyar tájakat.

Ervin 1955 késő őszen kezdett el rajzolni, és egy budapesti képzőművészeti szakkörben megállapították róla, hogy tehetséges. 1956-ban sikeresen felvételizett az Iparművészeti Főiskolára, díszítőszobrász tanszakon kezdte meg felsőfokú tanulmányait. Aztán kitört a forradalom. Október 23-tól mindenütt ott volt, ahol úgy érezte, hogy szükség van rá. Ha kellett, harcolt, ha kellett, gyógyszerért, kötszerért ment Bécsbe. A forradalom vérbe fojtása után disszidált Ausztria felé.

A Budapesten megkezdett tanulmányokat Párizsban folytatta. Még hallgatója volt az akadémiának, amikor egy világhiállításra nyegedmagával első díjat nyert *Kozmosz* című szobrával. Eleinte

nem élt meg a művészetéből. Lakásfestést vállalt barátaival, hogy jövedelmüket kiegészítsék. Közben folyamatosan tanult, képezte magát, új formákkal és az új formákhoz illő új anyagokkal, az új anyagokhoz szükséges új technikákkal kísérletezett.

Művészetének értékelésére – hozzáértés hiányában – én alkalmatlan vagyok, de elfogadom azt, amit róla művészek, művészettörténészek írtak: alkotásai egyedülálló; nem utánozott, nem másolt senkit; megtalálta a saját hangját, azt a sajátos, csak rá jellemző pátkais világot, amely első pillantásra beazonosíthatóvá teszi munkáit.

Itthon hivatalosan sokáig semmit nem lehetett hallani róla, de Franciaországban értékelték. Rendszeresen szerepelt rangos kiállításokon, és nyert értékes első díjakat. Valamennyi elismerését most nem tudom felsorolni, de azt nem hagyhatom ki, hogy 1973-ban a

francia állam a Francia Lovagrenddel tüntette ki. [...] Végezetül Parancs János Pátkai Ervin halálára írt versének első sorait idézem: »Ami elviselhetetlen, hogy belőlünk és utánunk végül semmi se marad. / Csak a művek hirdetik egy darabig a te szobrászi nagyságodat.«

Bízom abban, hogy ez az emléktábla rácáfol a költő soraira, és sokáig hirdeti Pátkai Ervin nagyságát. Dicséret érte az iskola vezetőinek s Prisztavok Tibor művész úrnak, aki e domborművel telibe találta Pátkai Ervin karakterét.” ●

FOTO: BIRO FRUZZINA

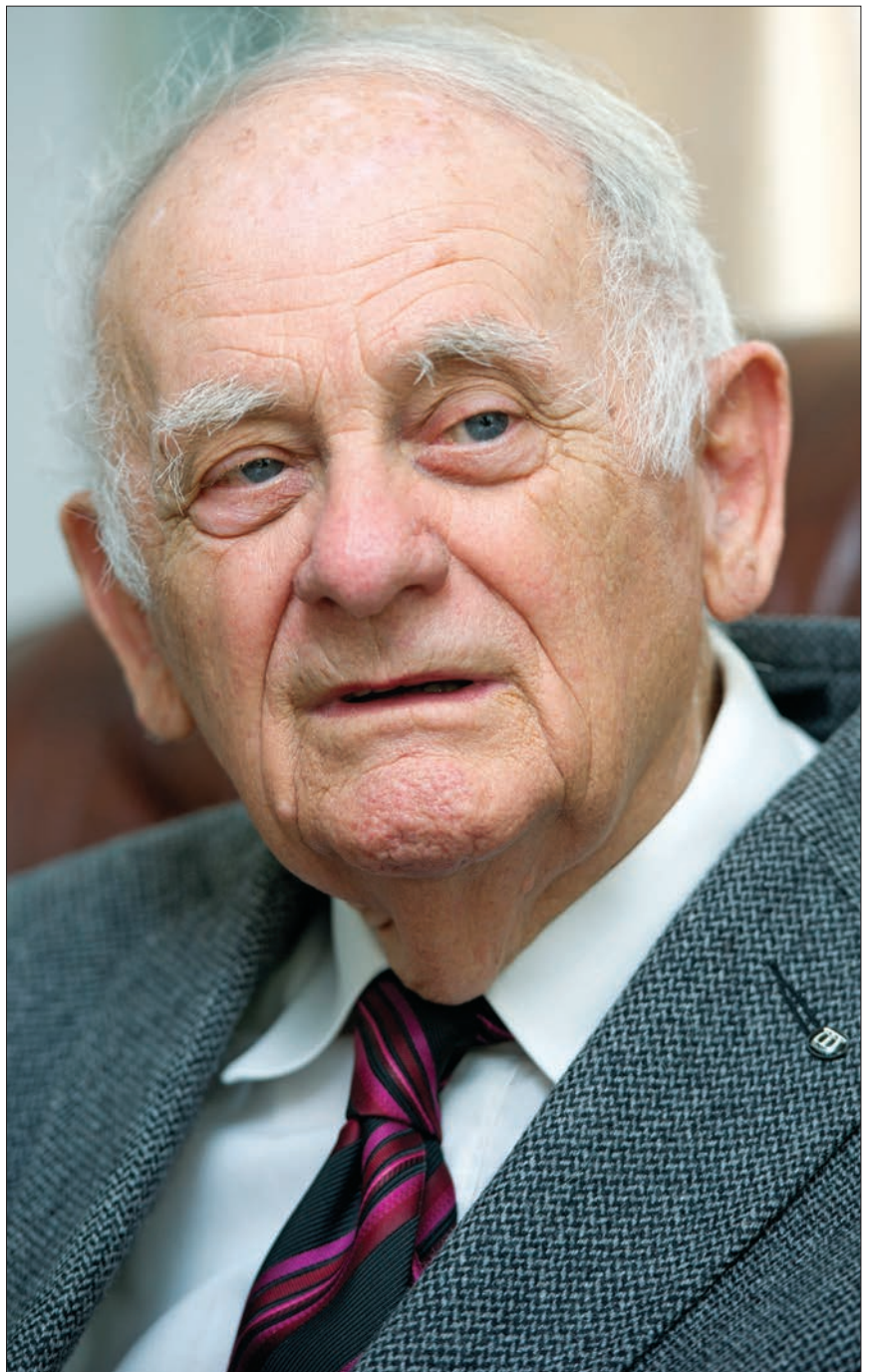
nap után elindult a békéscsabai ismeretlenségből a világhír felé vezető úton. Nem a jobb élet reményében, nem úgynevezett gazdasági menekültként hagyta el hazáját, hanem muszáj volt menekülnie a diktatúra kíméletlen retorziója elől. Sokan hosszú börtönökkel, több százan az életükkel fizettek azért, mert fegyvert fogtak és harcoltak Magyarország szabadságáért a külső erőhatással és a belső kollaboráns hazaárulókkal szemben.

Megkapó és érdekes az igaz történet, hogyan lett a békéscsabai kisdíákából híres szobrász, akinek alkotásai Franciaországban és

Isten kegyelméből lettem muzsikus

Beszélgetés Tillai Aurél Kossuth-díjas karnaggal

„Magyarország köztársasági elnöke nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából Kossuth-díjat adományozott Tillai Aurél Liszt Ferenc-díjas karnagy, zeneszerző, érdemes művész, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Zeneművészeti Intézetének professor emeritusa részére, a tanítványok és a közönség szeretete által övezett, ugyanakkor a szakma megbecsülését kiérdemlő és Pécs városának kulturális életét is gazdagító karnagyi pályafutása, valamint termékeny zeneszerzői és nemzedékek számára meghatározó zenepedagógusi életműve elismeréseként.”

Tillai Aurél Kodály Zoltánnal

Ennyi a hivatalos híradás. Egyházi berkekben viszont az is köztudott, hogy Tillai Aurél hitét gyakorló evangélikus. Ezek után nem volt kérdés, hogy az *Evangélikus Élet* magazin nevében – és egyházunk népének jókívánságait hozva – felkeresjük őt pécsi otthonában, hogy egy napfényes hétfő délelőttön elbeszéljessünk életéről, zenéről.

– Mennyire határozta meg életútját a „pécsiség”, akár pozitív, akár negatív értelemben? Mit jelentett itt születni, felnőni, tanulni, dolgozni, élni? Azért érdekel ez, mert a Trianon utáni Magyarországon kevés olyan város maradt, amelynek önálló az arculata.

– A hely szelleme a házakon, a tereken, az utcákon is megnyilvánul; nem feltétlenül csak az a szellemiség, amely költőkből, írókból, zenészekből tevődik össze. Közvetlenül a második világháború befejeződése után Pécsen élt Kodály Zoltán, itt hirdette meg zenei nevelési koncepcióját. Itt működött Weöres Sándor. Diákoromban nagyon sok koncertet hallhatam. A székesegyházban énekelt a híres fiú vegyes kar, a *Schola Cantorum*; fürödtem a zenében. Irodalmi összejöveteleken is megfordultam: innen ismertem látásból Csorba Győző költőt vagy Várkonyi Nándort, aki az irodalmi élet vezéralakja volt. És nagyon jó tanáraink voltak. Bátyám révén bepillantottam Pécs képzőművészeti életébe is.

– Egyértelmű volt-e, hogy zenész lesz?

– Egyáltalán nem. Isten kegyelméből lettem muzsikos, ahogy a velem készült interjúkötet címe is jelzi (*Isten kegyelméből, Kairosz Kiadó, Budapest, 2007 – E. Zs.*). Eredetileg magyar–francia szak-

ra jelentkeztem Budapestre. Közben beadtam a pályázatomat Pécsre is, magyar-ének tanárképzőre. És miután Pestről a mai napig nem kaptam értesítést, hogy felvettek-e, vagy sem, odakerültem a tanárképző főiskolára; a befejezés után pedig meghívtak mind a nyelvi, mind az ének tanszékre. De a nyelvi tanszék nem kapott státuszt, az ének viszont igen. Ha fordítva történik, a pályám egészen más-képp alakult volna.

– Két „negatívum” kellett ahhoz, hogy zenész legyen?

– Isten akarta így.

– És hogyan vezetett az útja éppen a karvezetéshez?

– Ez a cserkészetnek köszönhető. Miután zongoráztam, azt mondták: vezesd a táborotúznél az éneklést! Ha nem is a vezénylest magát, de azt, hogy egyszerre többekkel foglalkozzam, ott tanultam meg.

– Hogy látja: mi az, ami tanítható a karvezetésből, és mi az, ami nem? Sikerről-e eljutni az órákon a lényegig, a műmondanivalójának átadásáig?

– Fontos feltétel, hogy a tanítványnak legyen elképzelése, olyan élményvilága és kisugárzása, amivel magával tudja ragadni a muzsikusokat. A másik összetevő a mozgás koordinálása, a vezénylet technika. De az én tevékenységem java része az énekkaron dőlt el. A koncertek, amelyeken felléptünk – Éneklő ifjúság, Magyar Rádió, külföldi utak, versenyek, filharmóniai koncertek –, olyan felforrósított pillanatokat hoztak, amikor az átélésnek rendkívül magas foka nyilvánult meg. Ezt az élményt mindenki vitte magával, és megpróbált túllépni azon, hogy csak beintse a szólamokat, vagy előzenekeljen. A betanít-

tásnak fontos szerepe van, de az előadásnak mindig valami pluszt kell adnia ehhez, ami magukat a kórustagokat is meglepi, magával sodorja. Vannak növendékek, akik ezt át tudják venni, és valóban önmagukat adják az előadás során.

– Kik viszik tovább a stafétabotot? Kikben látja a lehetőségét annak, hogy megőrzik az ön által fontosnak tartott értékeket?

– Kertész Attila a Pécsi Tudományegyetem női karát vezeti, Eredics Gábor a Kosuth-díjas *Vujicsics együttes* tagja. Kamp Salmón a Zeneakadémia tanára, a *Lutheránia énekkar* karnagya; Lakner Tamás a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának dékánja, a *Bartók Béla férfikar* karnagya; Dobos László zenei felvételeket készít, és Erkel-díjas. A teljesség igénye nélkül megemlítem még Szabó Szabolcsot, a *Komlói pedagóguskamarakórus* és Nagy Ernőt, a *Szeráfi kórus* karnagyát, Auth Ágnes, a székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium ének-zene tanárát, karvezetőjét, illetve Kutnyánszky Csabát, a Zeneakadémia rektorhelyettesét és tanszékvezetőjét.

– Ahogy látom, egész életét betöltötte és betölti a fiatal generációkkal való foglalkozás. Szeret tanítani?

– Igen, nagyon! Hatvanharmadik éve tanítok. Még most is van hat órám: egy csoportnak karvezetés, zeneelmélet és formatan. Két hallgatónak igen szép karvezetői pályafutást jósolok.

– Kiderül az interjúkötetéből, hogy nyíltan vállalt hite miatt a szocializmus évtizedeiben sokszor hátrányok érték.

– Kisebbségi jelentőségű dolog, hogy gyakran kimaradtam előléptetésből, prémiumból, olykor egy-egy kitüntetési felterjesztés is fiókban maradt. Többször kaptam figyelmeztetést vagy megrovást műsorpolitikáért, kimondott gondolatokért, templomba járásért... Ezek miatt nem lehettem tanszékvezető sem, de ez nem is nagyon hiányzott. A félelem légköre vett körül bennünket. De mindig akadtak, akik megvédtek bennünket, akik tartották a hátukat, olykor akár még kommunista pártvezetők is.

Itt említem meg a „nem budapestiség” hátrányait: előfordult, hogy amikor a *Pécsi kamarakórus*sal meghívást kaptunk külföldre, más, fővárosi együttes ment el helyettünk. Arra sem igen volt esély innen, hogy hivatásos együttes élére pályázzak, noha voltak, akik erre biztattak. Ugyanezt érzem a zeneszerzés tekintetében is: nehezen jutnak el hozzám felkérések. Nemrég viszont kértek tőlem darabot egy evangélikus

gyűjtemény számára, *In dulci jubilo* címmel jelent meg a *Nagy hálát adjunk! – Új magyar kórusművek a reformáció 500. évfordulójára* című kötetben a Luther Kiadónál.

– Kezembem tartom a *Fons amoris* című kötetet, amely húsz egyházi vegyeskart tartalmaz, köztük evangélikus énekekre épülő kompozíciókat is. Hogyan válogatta ki a feldolgozandó énekeket?

– Nem volt előzetes koncepcióm. Volt, hogy csak lapozgattam az énekeskönyvet, vagy istentiszteleten énekeltük valamelyik énekünket, s rögtön kedvet kaptam hozzá. Esetleg valamilyen alkalomra kértek tőlem művet: például a *Dicsőült helyeken* (EÉ 50) református kórustalálkozóra íródott.

– Készülve az interjúra alaposabban foglalkoztam ezekkel a darabokkal. Az *Adj békét a mi időnkben* (EÉ 291) na-

gyon megszólított. A *Celanói Tamás* énekében nagyszerű ötlet az eredeti *Dies irae* dallam és az *Ó, mi Megváltó Krisztusunk* (EÉ 496) kombinálása. De megtaláljuk a gyűjteményben a *Nagy hálát adjunk az Atyaistennek* (EÉ 48) vagy a *Lelki próbámban, Jézus, légy velem* (EÉ 451) feldolgozását éppúgy, mint két nagyszabású, öt-öt éneket magában foglaló karácsonyi ciklust. Az *Ó, terjeszd ki, Jézusomat* (EÉ 120) pedig biztosan sokan fogják szívesen énekelni esténként.

– Ez volt Balikó Zoltánnak, fiatalkorom meghatározó lelkészének kedves éneke.

– Az elmúlt évtizedekben több kórust vezetett. Hogyan jött létre a *Pécsi kamarakórus*?

– 1958-ban alapítottuk meg kollégámmal, az idősebb Dobos Lászlóval. Ami-

kor ideológiai okok miatt utcára raktak, a pécsi Nevelők Háza fogadott be bennünket, így lettünk a Nevelők Háza kamarakórusa. A rendszerváltozás után visszanyertük az eredeti nevünket. Számptalan hangversenyt adtunk bel- és külföldön. Nemzetközi kórusversenyeken a különböző kórusokkal összesen hatvankilenc díjat nyertünk.

– Ennek a munkának a gyümölcse, hogy 1988-ban Pécs adott otthont a tizedik Europa Cantat kórusfesztiválnak, először szocialista országban?

– 1964 óta voltunk a nemzetközi pécsi kamarakórus-fesztivál – később verseny – rendezői. Az egyik alkalommal Marcel Corneloup, az Europa Cantat akkori elnöke eljött Pécsre, és ott volt a nyitóhangversenyünkön. Három dolog fogta meg: a kórusunk színvonala, a Kodály-művek – később az autójában CD-ről állandóan azokat hallgatta – és a város miliője: az, hogy emberléptékű és elragadó település. Később hat alkalommal hívott meg bennünket franciaországi fesztiváljára – ingyen. Itt három lemezt is készítettek velünk: az egyiket Kodály Zoltán, a másikat Bárdos Lajos kompozícióiból; a harmadik pedig Kodály–Bartók–Bárdos-válogatás volt. Az itt szereplő darabok közül néhánynak ez az első vagy egyedüli lemezfelvétele.

– Kik azok a kortársai, zeneszerzők és karvezetők, akikkel szorosabb szakmai kapcsolatban állt? Milyen eredmények születtek ebből?

– Három nevet említek. Bárdos Lajos negyedszázadon keresztül évenként jött hozzánk, és vagy előadást tartott, vagy a kórusommal próbált. A Franciaországban készült Bárdos-lemezünkben az ő atyai jelenléte is benne van. Főiskolás koromban dirigálta Kodálytól a *Mátrai képeket*; ezt, míg élek, nem felejttem el. Mint ahogy a velünk átvett saját kompozícióinak előadását sem. Azt, hogy mennyire fel lehet izzítani hangversenyen egy művet, nála láttam először. Kardos Pál a kollégám volt, többször mentem hozzá Szegedre próbára, koncertre. Párkai Istvánnál pedig bizonyos manuális készségeket tudtam szerezni.

– Végül tekintsünk a leglényegesebbre: hogyan volt jelen életében a hit?

– Nagyon korán megtaláltam életem vezérfonalát: „*Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?*” (Róm 8,31) Konfirmációra kaptam ezt az ígét, és végigkísért a nehézségek és örömeik között. Minden elért eredményem ebben gyökerezik.

● DR. ECSEDI ZSUZSA

FOTÓK: BORBÁS MÁTYÁS

A csoda vonzásában

Szubjektív megemlékezés Nikolaus Harnoncourtról

Az egyházzene olyan különleges szegmense a zeneirodalomnak, melynek előadása mély és tiszta hit nélkül elképzelhetetlen. Igaz ez azonban fordítva is: ha valaki Krisztus és embertársai iránti szeretetét hordozza szívében, a világi műveket is csak ezzel a melegséggel tudja megformálni, minden egyes hanggal az Urat dicsőíti. Nikolaus Harnoncourt, a nemrégiben távozott legendás karmester ilyen ember volt.

Az egyházzene iránt végtelenségig elkötelezett szolgálója volt az Úrnak a koncerttermek pompás pódiumain. Sosem furdózott a sikerben, számára minden egyes produkció az alkotásról szólt, a megfelelő zenei üzenet közös megformálásáról, de ugyanúgy az odáig vezető út intenzív megéléséről és a Teremtőnek megfogalmazott köszönetnyilvánításról is zseniális és felülmúlhatatlan ajándékáért, amely nem más, mint a zene.

Az első találkozásunk szinte egy véletlen következménye volt, pedig megváltoztatta az egész életemet, markáns lendülettel terelve megfelelő útra az akkoriban még kiforratlan zenei munkásságomat. Miután Magyarországon befejeztem reáltanulmányaimat a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen, egy év várakozás után felvételt nyertem a bécsi Zeneművészeti Egyetemre egyházzene, majd orgonaművész szakra. Egy darabig keresgéltem még a helyem, nagy váltás volt friss diplomásként egy másik országban – még ha egy lehetőségekkel teli, remek intézményben is – újra gólyának lenni. Jöttek-mentek

az információk a kultúra veretes fővárosában; egyszer egy kedves barátom szólt, ugyan menjek és hallgassam meg vele a *Máté-passió* főpróbáját Harnoncourt vezényletével a bécsi Musikvereinban.

Bevallom, fogalmam sem volt, ki ő, hisz azelőtt „hobbizenészként” szinte csak az orgona érdekelt, az oratorikus irodalom alig, de a hívásra elmentem. Ott és akkor valami csoda történt! Teljesen váratlanul vált minden világossá és egységessé Bach szinte felfoghatatlan mélységű, megrázó remekművét hallgatva nagypénteken, egy olyan gazdag és mégis tiszta, egységes előadásban, amely azelőtt még álmaimban sem volt elképzelhető. Megtaláltam, amit kerestem, amiért feladtam a szakmáimat: ez az egyetlen út, amelyet követni szeretnék. A koncert felvétele különben a következő évben Grammy-díjat nyert, ugyanabban az évben, amikor hirtelen én is a híres bécsi Arnold Schönberg kórus tagja lettem, amellyel Harnoncourt egyházzenei művekben és operákban egyaránt a legszívesebben dolgozott.

Ő volt az első karmester, akit szemből láttam. Híres zenekara, a Concentus

Musicus Wien fennállásának az ötvenedik évfordulójára szervezett európai turnéjába csöppentem akkor bele Haydn *A teremtésével*. Azóta vagy kétszáz koncertjén vagy operaprodukciójában énekelhettem. Nagyon melegszívű, odaadó és segítőkész ember volt. Tanulmányaim végén a vezénylés-diplomahangversenyemre való felkészülésben készségesen segített, pár évre rá még igen megtisztelő személyes, írásos ajánlását is adta zenei munkásságomhoz.

Nehéz összefoglalni, miben is mutatkozott meg az ő nagysága. Kicsit olyan volt a szerepe az újkori zenetörténetben, mint amikor feltalálták az izzót. Igen, nemcsak forradalmasította a 20. században a régi zenét – pontosabb lenne úgy fogalmazni, hogy feltalálta, és mindent átjáró meleg fényével azóta is a legrészletgazdagabb és legéletszerűbb interpretációkat irányozza elő.

Már huszonévesen bosszantotta mint a Wiener Symphoniker csellistáját, hogy valós tudományos és gyakorlati alapokat nélkülözve egyszerűen mindent értelmetlenül egysíkúan, mindennemű izgalom és színesség nélkül kell előadni. Otthagyta remek állását, hogy egészen új, addig ismeretlen utat taposson ki a zeneművek interpretációjában. Egész életében rendíthetetlenül tanult, kutatott, kísérletezett. Bár géniusz volt, sok mindenre (tempók, darabok közti összefüggések stb.) sokévi kutatás és elemzés után jött rá. Nagy csodálkozások közepett mesélte: egyszerűen nem fér a fejébe, pedig annyit foglalkozott ezekkel a művekkel, miért csak épp most állt össze a kép. Nemegyszer élt önkritikával, csípős szavakkal illette azt a bugyuta karmestert (önmagát), aki badarságokat írt be a kottába (zenekara, a Concentus természetesen mindig az ő keze által preparált kottákból játszott).

Sosem volt rest újragondolni mindent. Ha többször adott elő egy művet, akkor is ugyanazzal a gondossággal kutatta a forrásait, összefüggéseit, és készítette elő a próbafolyamatot. Tudni kell azonban róla, hogy az igazán nagy műveket nagyon ritkán ismételte. Bach passióihoz és a h-moll miséhez egész életében csak néhányszor nyúlt, ugyanúgy, mint például a nagy rekviemekhez vagy Mozart c-moll miséjéhez. Néha viccelődött is: még annyi mesterművet kell előadni – pedig akkor már elmúlt nyolcvan –, minek ismétljen.

Dinamikus felvételei mellett általánosságban a könyvei ismertek, azok közül is talán a leginkább úttörő írása, *A beszédszerű zene*. A szöveg az ő olvasatában nemcsak a valós, írott szöveg volt, hanem egyben a zene textúrája is, amely nem pusztán elmesél valamit, de apró részleteivel, motívikájával rámutat, miként kell a műhöz nyúlni, milyen tempót határoz meg a lüktetése, a legapróbb részletek kidolgozása után milyen átfogó egységek, frázisok, ívek formálhatók meg, és még hosszasan sorolhatnám. A „valódi” szöveg ilyen szempontból könnyítést jelent, hisz öreg kontinensünk nagy mesterei ezen szövegeket mind a zene nyelvére fordították le, egyértelműen meghatározva az előadásukat, hisz miért játszaná egy hangszer másképp ugyanazt a szöveg által meghatá-

rozott zenei anyagot, amelyet egy énekes-szel közösen szólaltat meg.

Harnoncourt zenei forradalmával felrúgta a bebetonozott sztereotípiákat. Emiatt sokan töretlenül kritizálták, de megint egy pillanatig sem tudták. Előadásai a tudományos alapokon is nyugvó kidolgozottság mellett természetesen és fel-emelő, de minden finomkodást mellőzve igen szélsőségesek is. Pontosan annak kell megszólalnia, ami le van írva; az ő zenéje mindig tele volt ételle!

Nemcsak a zenei felfogást forradalmasította, hanem a hangszerhasználatot is. Vannak olyan hangszerek, amelyek már rég nem is szerepeltek a zenekarokban, modern hangszerek vették át a helyüket. Ő ezeket felkutatta, vagy ha már nem voltak hozzáférhető, korabeli tervek alapján legyártatta. Rengeteg historikus hangszert vásárolt fel minden hangzercsoportból. Zenekarának különösen gazdag hangzása természetesen sokat profitált gyűjtő hajlamából.

Elsőként játszott lemezre cimborájával, Gustav Leonhardttal korabeli hangszereken az összes Bach-kantátát. Nem véletlenül tartották „historikusként” számon, hisz legismertebbek barokk és klasszikus egyházzenei előadásai voltak, de számára a historizmus sokkal szerteágazóbb volt, mint amit a régi zenei világ szeretne kismártítani magának. Az úgynevezett „specia-

listák” csak korlátokat állítanak maguk elé, ő azonban olyan zenész volt, aki korhűen, historikusan közelített minden felé, legyen az Monteverdi vesperája, Bach-kantáta, egy pajkos Mozart-opera, a Verdi-rekviem vagy Bruckner-szimfónia, Bizet, Stravinsky, Gerschwin, Bartók. Mindent a maga korának szellemében és előadói gyakorlatával szólaltatott meg, sosem nélkülözve az ezt alátámasztó, igen alapos, időt nem sajnáló kutatómunkát, hogy végül előadásában a tiszta zene mindent átölelő mennyei csodája szólalhasson meg.

Távozása bizonyosan óriási űrt hagy maga után, de az a forradalom, amelyet a dinamikus, beszédszerű, étellel teli zenéért elindított több mint fél évszázada, rendíthetetlenül rohog tovább, mint egy megállíthatatlan gőzmozdony. Igazából nem is lehet elbúcsúzni tőle, de nem is kell, hisz felvételei még sok évtizedig teszik a zenehallgatást ünneppé.

Június 18-án a Budapest Music Centerben a hozzá közel álló zenészekkel, Dobozy Borbálával, Máté Balázssal és Kővári Péterrel karöltve – más neves közreműködők mellett – olyan hangversenyt adunk elő, amelyen Bach zenéjével szeretnénk köszönetet mondani a nagy Mesternek mindazért a számtalan ajándékért, amellyel oly gazdaggá tette az életünket.

• BÁN ISTVÁN

Ökumenikus találkozó. Minden hónap harmadik vasárnapján 17.30-kor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházában (1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.), a földszinti tanácsteremben. Az egyház egységéért – az év egészében gondolat jegyében. A június 19-i előadás témája: Jézus élete, új vonásokkal. Előadó:

Soós László református lelképásztor. A teljes liturgiájú, úrvacsorai istentisztelet igehirdetői szolgálatának végzője prof. dr. h. Széchy Béla József apát, témája: A való világ (1Kir 19,8-15a). Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokoláre, valamint az International Ecumenical Fellowship Magyar Régiójának tagjait és barátait is.

Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend

20. KÖSZI Napvető kreatív tábor 7–12. osztályosoknak. Piliscsaba, július 10–16. A közösségépítő táborban a fiatalok megértő, szeretetteljes közösségben vehetnek részt olyan programokon, amelyek személyiségüket, tudásukat és kreativitásukat is gazdagítják. Idei témánk: médiaguru. Egész életünket behálózza a média: sztárok és szuperhősök, sorozatok és tehetségkutatók világa – de vajon hogyan készül életünk filmje, ki fedezi fel tehetségünket, és ki a sztár a saját életünkben? Mozi, színház, tévé vagy zeneipar: idén nyáron elmerülünk a média rejtelmeiben, miközben nemcsak azt fejtjük meg, hogyan legyünk okos médiahasználók, hanem azt is, kreativitásunkkal hogyan váljunk igazi alkotóvá, sőt főszereplővé az életünkben! A részvételi díjak, a kedvezmények és a technikai részletek a KÖSZI honlapján: Koszi.net. Információ: Tóth Enikő kapcsolati és operatív munkatárs; tel.: +36-70/209-3307; e-mail: koszi@koszi.net.

20. KÖSZI Napvető kalandtábor 3–8. osztályosoknak. Piliscsaba, augusztus 7–13. A KÖSZI Napvető kalandtábor célja, hogy a gyerekek tartalmasan töltsék az időt, és személyiségük is fejlődjön egy élményekben gazdag nyári héten át. Izgalmas, szórakoztató programokon keresztül tanulnak egymástól a résztvevők, miközben ismeretterjesztő, csapatépítő játékokon, tartalmas beszélgetésekben vesznek részt. Ez évi témánk: hőskor. Idén nyáron a mozik, képregények és az ifjúsági média világába kalandozunk el, hogy kipróbáljuk magunkat kedvenc hőseink bőrébe bújva, egyúttal pedig azt is megtanulva, mikor nem hihetünk a szemünknek, és hogyan használjuk okosan a média lehetőségeit. A részvételi díjak, a kedvezmények és a technikai részletek a KÖSZI honlapján: Koszi.net. Információ: Tóth Enikő kapcsolati és operatív munkatárs; tel.: +36-70/209-3307; e-mail: koszi@koszi.net.

Újra Gödöllőn ad koncertet a William Byrd énekegyüttes! A Tessedik Sámuel Alapítvány tisztelettel meghívja önt, családját és barátait június 12-én, vasárnap 17 órára a gödöllői evangélikus templomba (Petőfi tér) a William Byrd énekegyüttes zenés előadására. Műsoron: minden-

szentek ünnepe Byrd és kortársai (Ascanio Trombetti, J. de Cleve, G. P. Palestrina, O. Lassus) műveiben. Vezényel: Winnington-Ingram Johanna. A belépés ingyenes, de adományokat szívesen elfogadunk a Tessedik Sámuel Alapítvány javára. Szeretettel várjuk!

Határtalanul! A Muravidéken jártak a Podmaniczky János Evangélikus Óvoda és Általános Iskola hetedikesei a *Határtalanul!* program keretében. Muravidéki várat tekintettek meg, és Lendva, Muraszombat és Tótkeresztúr evangélikus templomait; Andrejek Mitja lelkes vezetésével ismerkedtek a kétnyelvű vidék történelmével, közösségeivel. Egyik délután közösen sportoltak a helyi hittanosokkal. Pünkösdvasárnap a fiatalok énekkel szolgáltak a lendvai gyülekezetben, és iskolalelkészük prédikált. Reménység szertartás lesz folytatása, és vendégül láthatják majd a lendvai fiatalokat.

**50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ŐRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester**

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékek gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levélcím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 121.

Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.

E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

Evangélikus Élet-előfizetés jelentős kedvezménnyel

Ha megrendeli lapunkat, és hoz magával még egy előfizetőt, akkor mindkettejük előfizetése ajándék hónapokkal hosszabbodik. Negyedéves előfizetéshez egy, féléveshez két, egész éveshez pedig négy további hónap az ajándék.

Az Evangélikus Életet megrendelheti e-mailben a kiado@lutheran.hu címen és telefonon is: 06-1/317-5478 vagy 06-20/824-5518. Előfizetési díjaink: egy hónapra 1195 Ft; negyedévre 3575 Ft; fél évre 7150 Ft; egy évre 14 300 Ft.

Zöldborsóleves daragaluskával

Elkészítés:

A hagymát apróra vágjuk. A répákat megtisztítjuk és karikákra vágjuk. A petrezselymet felaprítjuk. A hagymát kevés olajon megdinszteljük, és megszórjuk a pirospaprikával. Összeforgatjuk, hozzáadjuk a répákat, majd megfőzzük a borsót is. Felöntjük 2 liter vízzel, és ízlés szerint fűszerezzük. Addig főzzük, amíg a zöldségek megpuhulnak. A végén tesszük bele a petrezselyemzöldet, így megőrzi az aromáját. A legvégén lehabozzuk a levest.

A galuskához összekeverjük a hozzávalókat, majd fél órát pihenni hagyjuk. Ezután lobogó vízbe kanállal galuskákat szaggatunk. Amikor feljöttek a víz tetejére, kiszedjük őket, és a forró leveshez tálaljuk.

• M. T. ZS.

Hozzávalók:

A leveshez

- 50 dkg zöldborsó
- 2 közepes sárgarépa
- 1 közepes fehérrépa
- 1 csokor petrezselyem
- 1 teáskanál fűszerpaprika
- 1 közepes vöröshagyma
- só ízlés szerint
- bors ízlés szerint
- 2 liter víz
- 1 dl napraforgóolaj

A daragaluskához

- 1 db tojás
- 3 púpozott evőkanál búzadara
- só ízlés szerint

Barna rétihéja

Nagyobb nádasok, a Velencei-tó, a Balaton vagy halastavak mentén járva figyelhetitek meg ezt a madarat, amint imbolygó repüléssel száll a nádas felett, és keresi a zsákmányt. A hímen a

hamvasszürke szárnymintázat tűnik fel, a tojó barnás.

Vonuló, márciusban bukkan fel a költőhelyen, ősszel augusztus és október között indul dél felé. Enyhe teleken egy-egy példány át is telet. Márciusi hazatértük után figyelhetitek meg

a párok pazar nászrepülését. A levegőbe emelkednek, a hím olyan magasra, hogy alig látni, majd hirtelen zuhanni kezd, hogy aztán újra a magasba lendüljön. Néha játékosan vág az alacsonyabban keringő tojó felé, közben hangos kiáltást hallat.

A barna rétihéja az egyetlen nádasban fészkelő ragadozó madarunk. A fészekhelyet a pár közösen választja, és együtt is építik. Ilyenkor figyelhetitek meg a karmában vagy a csőrében tartott hosszú nádszállal a fészek felé repülő madarat. A fészek építése négy-hat napig tart, a csészét nádlevelekkel és puha növényi anyagokkal bélelik. A tojó április második felében vagy május elején rakja le a tojásokat. Egyedül kotlik, a táplálékot a hím hordja számára.

A fiókák harminc-harmincegy nap alatt kelnek ki, de miután a tojó rendszerint már az első tojás lerakása után kotlani kezd, jelentős nagyságkülönbség van közöttük. Anyjuk eleinte rajtuk marad, melengeti őket, a táplálékot a hím hordja. Amikor a tojó észreveszi, hogy közeledik, eléje repül, és a levegőben veszi át a zsákmányt. Amikor a fiókák már nagyobbak, mindkét szülő etet.

A fiatalok több mint egy hónapot töltenek a fészekben, kirepülésük után szüleik önállósodásukig táplálják őket. A barna rétihéja zsákmánya elsősorban rágcsálóból, pockokból, egerekből, patkányokból, hörcsögökből áll, de elkapja a szárcsa-, réce- és bíbicfiókákat, a vízisiklót, békát és gyíkot is. Alkalmilag rámege a dögre.

Hazánkban védett, természetvédelmi értéke ötvenezer forint.

● SCHMIDT EGON

1. Milyen súlyú egy barna rétihéja?
2. Milyen színűek a tojásai?
3. Hány pár él hazánkban?

RAJZ: BUDA TIBOR

A barna rétihéja néha egészen közel repül az emberhez. Fényképezd le, és a képet küldd el szerkesztőségünknek! Ha a nádszállal repülő madarat sikerül megörökítened, azt a képet is várjuk. Címünk: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

A mostani utcák sokaságára is érvényes Jézus üzenete, amelyet a csomagokban találsz elrejtve.

► A helyes megfejtést szerkesztőségünk címére beküldők között jutalmat sorsolunk ki. Neved mellett az életkorodat is tüntesd fel!

REJTVÉNY

Miért bújsz el?

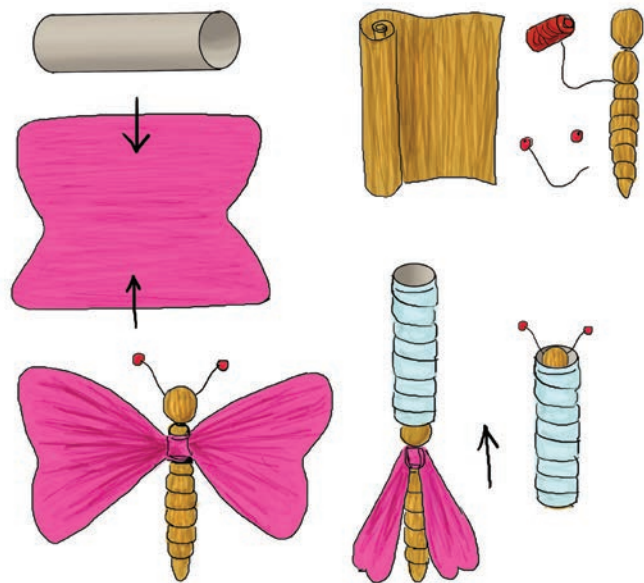
Te is szeretsz bújócskázni? Ki tudná megmondani, mi a nagyobb izgalom és öröm: úgy elbújni, hogy nehezen találják meg az embert, vagy éppen az a pillanat, amikor megtalál a hunyó?

Olvasd el Lukács evangéliumának 19. fejezetéből az 1–10. verset! Vajon Zákéus is játékos kedvében volt? Mit szeretett volna a lelke mélyén? Örült volna, ha senki nem veszi észre? Vagy azt remélte, ami meg is történt?

Jézus megtalálta őt a lombok között. Zákéus szívében is voltak elrejtett dolgok. A bűne – az, hogy becsstelenül szerezte a vagyonát – nem is volt egészen titok, tudtak róla az emberek. De talán csak Jézus vette észre, hogy Zákéus már nem örül a vagyonának. Szeretne inkább azok közé tartozni, akik Istent szeretik. Zákéus megértette: nem kell félnie attól, hogy Jézus ismeri szíve titkát. Attól sem kell tartania, hogy Jézus megszegyeníti, a többiek előtt összeszidja. Ehelyett meglátogatta az otthonában, vele vacsorázott, meghallgatta gondolatait. Elmondta neki, hogy Isten találta meg őt, aki már régóta kereste.

Úr Jézus!

Köszönöm, hogy engem is keresel, mint ahogyan Zákéust kerestek. Sosem loptam, de az én szívemnek is vannak titkai. Néha félek, megbántok valakit, elfelejtek valamit, irigykedem vagy haragszom. Ezeket nem mindig tudják mások, de te igen. Köszönöm, hogy megoszthatom veled. Köszönöm, hogy megtisztítod ezektől a szívemet. Vannak jó titkaim is, ezek az örömeim. Csak az találhatja meg őket, aki szeret. Te vagy ezek közt az első. Találj meg, Jézusom! Ámen.

Zákéus életében hatalmas változás állt be, miután megismerte Jézust. Ehhez hasonló, amikor a hernyó bebábozódik, majd csodaszép pillangó bújki elő. Ezt te is „elbábozhatod”. Hozzávalók: papírhenger, kreppszép pillangó bújki elő. Ezt te is „elbábozhatod”. Hozzávalók: papírhenger, drót, gyöngy, cérna.

► Téged milyen kérdés foglalkoztat? Ha megírod, a Töprengő szívesen keresi veled együtt a választ.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (június 12.) *Mivel tehát már elfogadtátok Krisztus Jézust, az Urat, éljete is őbenne. Gyökerezetek meg és épüljetek fel őbenne, erősödjete meg a hit által.* Kol 2,6–7 (Zsolt 143,10; Lk 15,1–3.11b–32; 1Tim 1,12–17; Zsolt 106,1–23) A fának a gyökér a láthatatlan része, de elengedhetetlenül fontos része. Ahogyan az egészséges fa folyamatosan növeli a gyökérzetét, ugyanúgy szükséges számunkra is ez az erősödés. Nagyon fontos, hogy a fának egészséges, szép lombzata legyen – de még fontosabb, hogy egészséges legyen a gyökérzete. Az a rész a fontosabb, bár láthatatlan, mert a föld alatt van, mégis onnan táplálkozik az élet. Még ha megtépázzák is a fát, ha ágait levágják, akkor is újra hajt, ha a gyökere ép. Senki nem látja, hogy a csendes szobánkban Isten igéjével foglalkozunk, de azt látják, hogy ez milyen gyümölcsöt terem életünkben. Az egyre növekvő és erősödő gyökérzet teszi a fát alkalmassá arra, hogy egyre több gyümölcsöt teremjen.

Hétfő (június 13.) *Olyan leszel, mint a jól öntözött kert, mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz.* Ézs 58,11b (Jn 4,14; Lk 7,36–50; 2Móz 1,1–22) Isten igéje olyan, mint az eső. Aki hallgat az ő szavára, annak élete megújul, mint a csapadék után a föld. Isten igéjének az a célja, hogy gyümölcsöt hozzon az ember életében. Átjárja életünket, növekedést és megújulást ad. Ha az Úr igéje nem éri el célját, akkor életünk a jól termő föld helyett inkább egy víznyelőhöz hasonlít. Bármily gazdagon hullhat az eső, a víznyelőben minden eltűnik. Ám Isten víznyelő helyett forrássá szeretne alakítani bennünket, hogy ne csupán hasznosítani tudjuk az égi áldást, hanem tovább is tudjuk adni az életet vizet.

Kedd (június 14.) *Hagyd az Úrra utadat, bízzál benne, mert ő munkálkodik.* Zsolt 37,5 (Róm 5,2; Bír 10,6–16; 2Móz 2,1–10) Az emberéletet sokféle kép szimbolizálhatja, de talán a legtöbbször mégis az út képét használjuk. Életünk az úton, útközben valósul meg. Egy-egy kereszteződéshez érve megtorpanunk, keressük az utunkat, kutatjuk a magunk rajzolta térkép kacskaringós vonalait, és csak állunk tanácstalanul. De ha letesszük a térképet, hagyjuk és bízunk, akkor az utak ismerője gyengéden leemeli a lábunkat az útvesztőkről, és továbbvezet az új és jó úton.

Szerda (június 15.) *Mert nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk és hallottunk.* ApCsel 4,20 (4Móz 23,12; Mík 7,7–9.18–20; 2Móz 2,11–25) Sokszor érzünk mi is Péterhez és Jánoshoz hasonlóan. De legtöbbször talán pont akkor, amikor hallgatnunk kellene, amikor félinformációk, álhírek, másokról szó-

lő mendemondák továbbadására érzünk késztetést. Amikor pedig szólnunk kellene, amikor a bizonyágtétel ideje van, amikor azt mondhatnánk el másoknak, amit Istenről tapasztaltunk meg, arról számolhatnánk be, amit Istentől kaptunk, akkor hallgatunk. Megszólalásaink kritériuma legyen az igazság és a valóság!

Csütörtök (június 16.) *Az Úr tudja, milyen hiábavalóak az ember gondolatai.* Zsolt 94,11 (Róm 12,16b; Mt 18,15–20; 2Móz 3,1–22) Hiábavaló, azaz terméketlen, haszontalan, szükségtelen, felesleges gondolatokkal van tele a fejünk. Mégis legtöbbször a saját fejünk után megyünk, igyekszünk a sehova nem vezető elképzelések után. De az Úr tudja ezt, ismer bennünket, és éppen ezért új lehetőséget készít nekünk. Kijelenti akaratát, amely változást munkálhat bennünk, célt és értelmet adhat életünknek. Felelősségünk abban áll, hogy keressük-e és elfogadjuk-e akaratát.

Péntek (június 17.) *Az a próféta, aki álmodott, mondja meg, hogy csak álom volt. De aki ígét kapott, hirdesse igéjét igazán! Mi köze a szalmának a tiszta búzához – így szól az Úr.* Jer 23,28 (1Jn 4,1; Gal 3,6–14; 2Móz 4,1–17) Szalma és búza nincs egymás nélkül. Mondhatjuk, hogy valamennyire mindkettő fontos, de mégiscsak a búzáért vetjük a magot, a szalma csupán melléktermék, amelyet megpróbálunk hasznosítani. Míg a búza táplálékul szolgál, a szalma csak állatok alá alomnak való vagy tüzelőanyagként használható fel. Isten igéje tiszta búza, mely életető erő, hatalom, amely belenyúl az életünkbe, és alapvetően átformálja.

Szombat (június 18.) *Krisztus a zsidóság szolgájává lett Isten igazságáért, hogy megerősítse az atyáknak adott ígéreteket, a népek pedig irgalmaért dicsőítsék Istent.* Róm 15,8–9 (Jer 33,9a; Jón 3,1–10; 2Móz 4,18–31) Pál apostol ígéretekről és beteljesedésről beszél. Jézusban teljesedtek be az egykor tett isteni ígérek. Ő az, aki a legősibb hagyományokba beleilleszkedve Isten minden ígétét valóra váltja. Beteljesíti az ígéreteket, és a régi szövetségből kiindulva megmenti az egész világot. Jézus világra jöttével az ígétet népből megváltott néppé válnak az emberek. Jézussal nem szűnik meg a régi szövetség, hanem folytatódik, mégis minden új lesz, új értelmet, új dimenziót kap. Így hozhat megújulást a mi életünkbe is az ígéreteket adó és beteljesítő, irgalmas Isten. Lásuk meg és dicsőítsük a mi életünk eseményei mögött is munkálkodó Istent!

● UNYI ANIKÓ

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu. • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu. • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu. Előfizetés: kiado@lutheran.hu.
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKNER NÉ PUSKÁS SÁRA – Gyermekeknek (keszniegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (zesu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518. Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN. Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-40/565-656 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: BORBÁS MÁTYÁS.

Ára: 450 Ft

2016. július 7–10.

— Ti vagytok —
a föld sója
KÖZÉP-EURÓPAI KERESZTÉNY TALÁLKOZÓ
— BUDAPEST —

fórum

istentisztelet

kórus

előadás

táncház

koncert

workshop

www.foldsojatalalkozo.hu

